

TEMMUZ / AĞUSTOS / EYLÜL
SAYI: 4

Yaşadıkça Eğitim

2000 TL (KDV DAHİL)

- Çocukun Yaşamında İlkokulun Yeri
- Öğretmen Davranışının Önemi
- Cinsel Eğitim ● Tırnak Yeme
- Ayrılık Endişesi ● Arkadaş Etkisi
- İyi Bir Anaokulunun Özellikleri Neler Olmalıdır?
- Gençlere Nasıl Yardımcı Olabiliriz?
- Çocukumun Bir Sorunu Var
- Hatırladıklarımızın Ne Kadarı Gerçektir?

“İçim rahat bebeğim garantide”

Bebeğim,

*Bugün seni
özene bezene
giydirdim.*

Arabana yerleştirdim.

Attaya gittik.

Nereye mi?

Garanti Bankası'na.

*Bankaya girdiğimizde
şaşırdın sen.*

*Bankacı ablalar,
ağabeyler seni sevdiler.*

*“Ceren'e bir hesap
açacağız” dedim.*

Kalbim küt küt çarptı.

*Hesabın...Öyle büyük bir
rakam değil.*

Sen büyüdükçe

hesabın da büyüyecek.

Ben de, baban da

sevgimizi katacağız hesabına.

Şimdi içim daha rahat.

Evet sevgili bebeğim,

seni seviyorum,

seni çok seviyorum.

Annen

**GARANTİ
BANKASI**

YAŞADIKÇA EĞİTİM

SAYI: 4 1988
TEMMUZ / AĞUSTOS / EYLÜL

Sahibi

Kültür Hizmetleri Ltd. Şti adına
Fahamettin AKINGÜÇ

Genel Yayın Koordinatörü
Ömür CANDAS

Yazı İşleri Müdürü
Bahar AKINGÜÇ

Yayın Yönetmeni
İlhami FİNDİKÇİ

Yayın Yardımcısı
Hamdi ERKUNT

Teknik Yönetmen
Kudret GÜVENÇ

Redaksiyon ve Düzeltme
Neclâ AKEL FEROĞLU
İsa SAVAŞ

Dizgi
Önder KARÇIĞA
Aynur TURA

Pikaj
Şefika TEPE

Montaj
Zafer UZUNTÜRK
Feride ALPTEKİN

Kamera
Sunay KUŞAKÇIOĞLU

Renk Ayrımı
Sepco Grafik

BASKI

ERÇAN OFSET Sefaköy İstanbul

Yapım - Yönetim
YA/BA YAYINLARI
Eski Londra Asfaltı 19
Şirinevler - İSTANBUL
Tel : 551 52 03 - 551 52 04
551 52 13
Telex : KULT TR 22 667

Abone Koşulları :
Yıllık 12 000 TL (KDV Dahil)
Yapı Kredi Bankası
Bakırköy Şubesi
Hesap No : 2888
Yaşadıkça Eğitim

FİYATI: 2 000 TL (KDV Dahil)

Yayıncıdan Okura...

Dergimizin her yeni sayısı, okuyucularımız tarafından giderek artan bir ilgiyle karşılanıyor. İlgilerini bize sözlü ve yazılı olarak belirten bütün okuyucularımıza teşekkür ederiz.

Türkiye'de bugüne kadar üzerinde yeterince durulmamış konuları kapsayan yayın programımız nedeniyle, ağır bir sorumluluğu da yüklendiğimiz bilincindeyiz. Bu bilinçle, dergimizin içeriğini belirlerken, kendi toplumumuza özgü sorunlara ve çözümlere daha çok yer vermeye çalışmaktayız.

Bu sayımızda, yayın alanımızla ilgili akademik çevrelerden değerli öğretim üyesi ve uzmanların yazılarını bulacaksınız.

Prof. Dr. Ayla Oktay, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Yüksek Okulu müdürlüğü yapmaktadır. Yıllardır sürdürdüğü akademik çalışmaları arasında "Türk Eğitim Tarihi", "Karşılaştırmalı Eğitim", "Okul Öncesi Eğitim", "Eğitimde Disiplin" gibi konular yer almaktadır. Prof. Dr. Norma Razon, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyesidir. Eğitimde ölçme-değerlendirme, testler ve meslek seçimi konularında değerli çalışmaları bulunmaktadır. Yrd. Doç. Dr. Nurper Savaş Ülküer ise Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi Bölümü'nde öğretim üyesidir. İzzettin Alıcıgüzel, halen İstanbul Özel Kültür Lisesi'nde Rehberlik danışmanlığı yapmaktadır. Jale Minibaş ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde "Araştırma Görevlisi" olarak bulunmaktadır.

Gelecek sayılarımızda, yine değerli bilim adamı ve uzmanlarımızın çeşitli konulardaki yazıları yer alacaktır.

Günümüz teknolojisinin eğitim alanına yansıyan bir yönü olarak "Bilgisayar Destekli Eğitim", önümüzdeki sayılarda irdeleneceğimiz ana konulardan biri olacaktır.

Yurdumuzda da bilgisayarın eğitimde kullanılmaya başlanması nedeniyle, bazı konuların bilinmesi yararlı olacaktır. "Bilgisayar Destekli Eğitim" yanında, "Bilgisayar Eğitimi"nin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği, çok kişinin açıklama beklediği konulardır.

Eğitimle ilgili çeşitli konular yanında, bu konuların da gündeme alınmasının zamanının geldiğini düşünüyoruz.

Okuyucu Mektupları

Yaşadıkça Eğitim
Dergisine,

Çocukların eğitiminde kullanılan yöntemlerin büyük değişiklikler gösterdiği bilinmektedir. Özellikle okul ortamında kullanılan öğretim yöntemlerine ve öğretmen-öğrenci ilişkilerine daha çok yer vermenizi dilerim.

S.H. (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim'e,

Benim gibi çeşitli derecede özürleri bulunan çocuklara sahip birçok anne var. Bizlere yönelik yayınlar ise yok denecek kadar az. Derginizde, özellikle zihinsel özürlü çocukların sorunları, eğitimleri, bu konuda anne-babaların yapması gerekenler gibi konulara yer vermeniz, beni ve benim gibi özürlü çocuklara sahip ana-babaları sevindirecektir?

A.K. (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim adlı derginizi hem sevinç hem de şaşkınlık içinde aldım, çok beğendim ve çok sevdim. Nedense beni ilgilendirmeyen bir konu bulamadım... Yaşadıkça Eğitim, gerçekten her dem taze ve tükenmeyen bir konu, bir özlem kaynağıdır.

I.S. (Eskişehir)

Sayın Yaşadıkça Eğitim
Dergisi Yetkilileri,

Derginizin son sayısını okudum. Oldukça ilginç ve yararlı buldum. Yaşadıkça Eğitim, güzel ve daha önce hiç rastlamadığım türden ve yararlı bir dergi. Yalnız bir üniversite öğrencisi olarak, kendimden çok ufak çocuklara ve anne ve babalara yönelik yazılar gördüm. Ayrıca, bu yazıların bazılarını gereğinden fazla uzun buldum. Sizlerden ricam, daha sonraki sayılarınızda daha geniş ve farklı konulara yer verip, konuları gereğinden fazla uzun tutmamanızdır.

Teşekkürler.

H.E. (Edirne)

Sayın Yönetici,

Yaşadıkça Eğitim dergisini yararlı buluyorum. Çünkü ülkemizde, anne-baba ve öğretmenleri modern eğitim yaklaşımlarından haberdar etmeye yönelik yayınlar çok az. Dileğim bu tür yayınların çoğalmasıdır.

Derginizin, içerdiği konular itibarıyla perspektifinin çok geniş olduğunu ve bir sayıda ancak belli konulara yer verebileceğinizi biliyorum. Benim sizlerden istediğim, çocuklarla sağlıklı iletişimin nasıl kurulabileceğine, daha çok yer vermenizdir. Hangi gelişim döneminde olursa olsun (bebeklik, çocukluk, ergenlik), sağlıklı bir iletişim kurulduktan sonra, diğer sorunların çoğunun kendiliğinden ortadan kalkacağına ya da kolayca çözümleneceğine inanıyorum.

En iyi dileklerle.

H. F. (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim
Dergisi yetkilileri,

"... Derginiz bana umut verdi. Çocuklarımızın sorunları, bugün, düne göre belki de daha büyük. Çocuklarımızın sorunlarını çözmeye zaman zaman yetersiz kaldığımızı görüyorum. Oysa bizim ana-babalarımız böyle sorunlarla karşı karşıya değillerdi. Değiller miydi, yoksa bize mi öyle geliyor, onu da bilemiyorum. Ne olursa olsun, şunu biliyorum ki, bugün çocuklarımız da ana-babalar da önemli ve çözümü zor sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bunların çözümü için olanaklarımız öyle az ki... Derginizle karşılaşmam, belki de bu yüzden bana büyük bir umut ve güç verdi. Şimdi her sayısını merak ve sabırsızlıkla bekliyorum."

N.C. (Kayseri)

Sayın İlgili,

Anne-babaların eğitimi konusunda çok yararlı olduğuna inandığım derginizde, çocukların arkadaşlarıyla olan ya da olması gereken ilişkilerine daha çok yer vermenizi diliyorum. Özellikle ergenlik döneminde, arkadaş gruplarının etkisi çok büyük olmaktadır. Bu konuda, bizim gibi birçok anne-babanın, ne kadar müdahalede bulunması gerektiği, çocuğun arkadaş seçimine karışılabilir karışılmayacağı konularında güçlük çektiklerini düşünüyorum.

Başarı dilekleriyle.

G.F. (İstanbul)

Bu Sayımızda

Çocuğun Yaşamında İlkokulun Yeri ve Önemi

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Okula yeterince uyarılmadan gelen çocukların bile ilgilerini çekebilmek, onlarda öğrenme isteği uyandırabilmek, iyi bir öğretmenin güç de olsa gerçekleştirebileceği bir durumdur.

Sayfa : 6

Öğrencilerin Sağlıklı Gelişmesinde Öğretmen Davranışının Önemi

İzzettin ALICIGÜZEL

Sayfa : 9

Cinsel Eğitim

Prof. Dr. Norma RAZON

Sayfa : 12

Tırnak Yeme

Ar. Gör. Jale MİNİBAŞ

Sayfa : 17

Ayrılık Endişesi

Janice T. GIBSON

Sayfa : 19

Arkadaş Etkisi

Ph. D. David ELKIND

Sayfa : 20

Çocuk Yetiştirmede Aşırı Hoşgörülü ve Koruyucu Tutumlar

İlhami FINDIKÇI

Sayfa : 21

İyi Bir Anaokulunun Özellikleri Neler Olmalıdır?

Yrd. Doç. Dr.

Nurper SAVAŞ-ÜLKÜER

Sayfa : 25

Okul Öncesi Öğrenim Nasıl Olmalıdır?

Jean MARZOLLO

Sayfa : 31

Anne-Babaların Çocuklarına Yönelik Yanlış Uygulamaları

Dr. Haim G. GINOTT

Sayfa : 38

Gençlere Sağlıklı Kararlar Vermelerinde Nasıl Yardımcı Olabiliriz?

James P. COMER

Sayfa : 46

Çocuğumun Bir Sorunu Var

Sayfa : 48

Hatırladıklarımızın Ne Kadarı Gerçektir?

Ph. D. David F. BJORKLUND

Çocukluk anıları, kimi kez uydurma olsalar da; bu dönemlere ilişkin bazı olayların nasıl algılandıklarının önemli göstergeleridir.

Sayfa : 50

Yayınlar

Sayfa : 55

Çocuğun Yaşamında İlkokulun Yeri ve Önemi

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Okula yeterince uyarılmadan gelen çocukların bile ilgilerini çekebilmek, onlarda öğrenme isteği uyandırabilmek, iyi bir öğretmenin güç de olsa gerçekleştirebileceği bir durumdur.

İlkokula başlamak, çocuğun hayatındaki en önemli dönüm noktalarından biridir. İlkokul, evden ilk kez ayrılan çocuğun, günün büyük bir bölümünü yeni arkadaş ve yeni yetişkinlerle geçirdiği, evden farklı bir ortamdır. Çocuk ilk kez programlı öğretimin gerektirdiği etkinliklere katılmak, belirli bir disiplin planı dahilinde kurallara uymak, öğretmenin talimatını yerine getirmek ve daha da önemlisi okuma yazma, aritmetik vb konuları öğrenmek gibi görevlerle karşı karşıyadır.

Bu bakımdan ilkokul birinci sınıf, yaşam boyunca kullanacağımız okuma, yazma, aritmetik gibi temel becerileri kazandırmak ve gelecekte okula ve okumaya karşı tutumumuzu yönlendirmek açısından en önemli basamaklardan biridir.

Bazı çocuklar, ilkokula büyük istekle başlarlar; öğretmenin yönlendirmelerine kolayca uyarlar ve oldukça karmaşık bir görev olan okuma yazma işini de kolaylıkla başarabilirler. Bazı çocukların ise okula ilk başladıklarında istekli görünmelerine

karşın düzenli bir öğrenme programına uymakta güçlük çektikleri gözlenir. Diğer bazı çocuklar da zaten isteksizce geldikleri okuldaki faaliyetlere katılmak için gayret bile göstermezler. Bir ilkokul birinci sınıfında, bütün bu özelliklere sahip çocuklar bir arada bulunabilirler. Bu durumda öğretmen, bu değişik özelliklere sahip çocukları ortalama bir başarı düzeyine ulaştırma göreviyle karşı karşıyadır. Nitekim, aynı sınıftaki çocukların bazıları öğretmenin öğrettiklerini kolaylıkla öğrenip başarılı olurlarken bir kısmı da bu öğrenme işini yeterince gerçekleştiremezler.

Çocuğun, ilkokulun özellikle birinci sınıfında gösterdiği başarısızlığın nedenleri çok çeşitli olabilir. Çocuk, bazen yaşı küçük olduğu ya da yeterli bir beden sağlığına sahip olmadığı için başarılı olamaz (iyi görmediği veya işitmediği için). Başarısızlık, bazen çocuğun okumayı öğrenmek için yeterli bir zekâ düzeyine sahip olmamasından kaynaklanır. Bazen de çocuğun duygusal yaşamındaki aksaklıklar, huzursuzluklar, onun kendisini anlatılan konuya vermesine engel oldukları için başarısızlığının nedeni olabilirler. Ama tüm bu saydıklarımızın hepsi yeterli olduğu halde, yine de bocalayan çocuklarla karşılaşmak da mümkündür. Çünkü, çocuğun yaşadığı toplumsal ortam (aile-yakın çevre), onu okulun isteklerine hazırlayacak nitelikleri taşımamaktadır. Çocuk, okul öncesi dönemde en önemli öğrenme aracı olan iyi bir oyun ortamına sahip değildir, yeterince uyarıcı oyuncağı yoktur, kendi yaşlarıyla hiç oynamamıştır veya evde kendisiyle konuşan, onun sorula-

takım alışkanlıkların kazandırılmasında tek başına mucizeler yaratamaz. Ama dikkatli bir öğretmen, anne-babanın yardımlarıyla öğrencisini kısa zamanda tanıyabilir ve onun pek çok davranışını etkileyebilir. Hatta, öğretmen, çok kere çocuğun gözünde ideal bir yetişkin modeli haline gelir ve bu bakımdan bazen anne-babanın yerini bile alabilir.

Çocuğa etkisi açısından, ilkokul birinci sınıf öğretmenin etkisinin büyüklüğü yadsınamaz.

Okuma isteği, okula karşı olumlu bir tutumun oluşması, ancak ailenin yardımıyla yaratılabilir.

rını yanıtlayan bir yetişkin yoktur. Anadilinin doğru kullanımını işitmediği ve kendi kendisini ifade etme fırsatını da bulamadığı için dil gelişimi eksik kalmıştır. Bu yüzden de öğretmenin ne söylediğini anlayamaz, söylenenleri yerine getiremez ve öğretmenin sorularına doğru dürüst cevap veremez.

Bugün çocukların bazı bilgileri öğrenmeleri için ilkokula gitmelerini beklemek artık mümkün değildir. Çağımızda radyo, televizyon, sinema, gazete, dergi, kitap gi-

bi iletişim araçları, bilgileri kısa sürede dünyanın hemen her köşesine taşıyabilir duruma gelmiştir. Ancak bu durum, ilkokulun ve özellikle birinci sınıfın çocuğun yaşamındaki yerini azaltmamakta, tam tersine artırmaktadır.

Okul öncesinde tüm dış uyurum kaynaklarından yararlanabilen ve öğrenme yeteneklerini, potansiyellerinin en üst düzeyine çıkarabilen çocukların, ilkokula başladıklarında bu tutumlarını sürdürdükleri görülmektedir. Okulda başarı konusundaki başlıca etkenlerden biri olan 'okuma isteği', 'okula karşı olumlu bir tutumun oluşması', ancak ailenin yardımıyla yaratılabilir. Ama, okula yeterince uyarılmadan gelen çocukların bile ilgisini çekebilme, onlarda öğrenme isteğini uyandırabilmek, iyi bir öğretmenin güç de olsa gerçekleştirebileceği bir durumdur.

Bir ilkokul öğretmeni, ailenin başarılı olamadığı bir-

Öğretmenin hatalı tutumu, örneğin, haksız yere cezalandırma, aşırı sertlik, öğrenciler arasında ayırım yapmak, aşırı ders ve ödev vermek, öğrenciyi kapasitesinin üstünde başarılar için zorlamak gibi durumlar, çocuğun öğrenime devamı konusunda isteksizliğine ve birtakım duygusal sorunlara neden olabilir. Bu açıdan öğretmenin çocuk ve gençlerin yaşamındaki yeri ve önemi çok büyüktür. Ama çocuğa olan etkisi açısından, herhalde ilkokul birinci sınıf öğretmenin etkisini en önde ele almak gerekir.

Okul öncesi dönemde, çocuğa dış dünyayı tanıma olanağı veren, ona çeşitli alışkanlıklar kazandıran temel kurum ailedir. Çocuk, aile içinde temel öğrenme için gerekli deneyimleri kazanırken, olanaklar ölçüsünde gidebileceği okul öncesi kurumlarda da bu deneyimlerini pekiştirme ve zenginleştirme fırsatını bulur. Anaokul

ve hazırlık sınıflarının görevi; çok kere yanlış olarak uygulandığı gibi çocuğa ilkokula başlamadan, erken yaşta okuma yazma öğretmek değil, fakat gerçekten onun ilkokulda okuma yazma öğrenmesine yardımcı olacak kavramları ve becerileri kazandırmak olmalıdır.

Çocuk, renkleri, sayı kavramını, kalemi, kâğıdı kullanmayı; kendi yaşlıları ile beraber yaşamayı; sırasını beklemeyi; öğretmenin anlattıklarını dinleyip uygulamayı; paylaşmayı, okul öncesi kurumun programları içinde rahat ve özgür bir ortamda kolaylıkla öğrenebilir. Bu kazançları, ona, ilkokulun istediği görevlere uyabilme konusunda büyük kolaylıklar sağlar.

Bir çocuk, ilkokula başlamadan önceki dönemde ne kadar çok oyun oynama, eşyaları tanıma ve kullanma fırsatına sahipse; olumlu insan ilişkilerinin temel oluşturduğu bir aile ortamında yetişiyorsa; dili dinleme ve

kullanma fırsatını bulabilmişse; kitapları ellemek, resimlerine bakmak şansına sahip olmuşsa, ilkokula başladığında tüm bu ön hazırlıklar da kendisine son derece yararlı olacaktır. Böyle bir hazırlık dönemiyle ilkokula gelen çocuk, güler yüzlü, tüm çocuklarını eşit derecede seven ve hepsini tanıma çabası içinde olan bir öğretmenin sınıfında, kuşkusuz büyük gelişme fırsatı bulacaktır. Çocukların niteliklerini bilen öğretmen, öğretim programını uygularken bunları göz önünde bulunduracak, bazı çocuklarının başarısızlık duygusundan dolayı kırıklığa uğramalarını da önleyebilecektir. Dikkatli, bilgili, çocukları seven ve onları anlamaya çalışan bir öğretmen, beş yıllık ilkokul öğretimi boyunca, her bir öğrencisinin pek çok sorununda kendisine yardımcı olarak, gerektiğinde aileye de yol göstererek, çocuğun anne-babasından sonra ona en yakın yetişkin olma fırsatına da sa-

nır.

Geleceğin güvencesi ve en değerli varlıklarımız olan çocuklarımızın yaşamını şekillendirmede çok önemli rolü olan öğretmenlerin, bu iş için istekli ve yetenekli gençler arasından seçilerek yetiştirilmeleri de öğretimin verimi ve başarısı açısından üzerinde durulması gereken bir noktadır. Çocuklarının yanlış öğretmen tutumundan kaynaklanan birtakım psikolojik sorunları için eğitimci ve doktorlara başvuran anne-babaların, öğretmeniyle iyi ilişkiler kuramadıkları için okuldan soğuyan, okulu terk eden çocuk ve gençlerin varlığı, bu konu üzerinde ne kadar titizlikle durulmasının gerektiğini vurgulamaktadır.

İlkokul, yetişkin hayatında alacağımız görevler için hazırlanmamızda temel oluşturan bir kurumdur. Bu kurumda kazandığımız bilgiler, daha sonraki öğrenim yaşamımızdaki başarılarımızda büyük ölçüde etkiler. Yine bu kurumda öğretmen ve yaşlılarımızla kurduğumuz ilişkilerin olumlu ya da olumsuz oluşunun, daha sonraki katılacağımız öğretim basamaklarında davranışlarımızda etkilemesi kaçınılmazdır. Bu açıdan anne-babalar, çocuklarını okula karşı olumlu bir tavır almaya yönlendirirken, okul yöneticileri ve öğretmenlerin de gerek çocukla olan ilişkilerinde gerekse programın uygulandığı tutum ve davranışlarıyla bu isteği pekiştirmeleri ve okulu; sevilen, mutlu çocukların doldurduğu bir ortam haline getirmeye çalışmaları, sağlıklı ve öğrenme isteği ile dolu genç kuşaklar yetiştirebilmemiz açısından büyük önem taşımaktadır.

Çocuğa saygıyı temel almayan, onun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini amaçlamayan eğitim-öğretim etkinlikleriyle; eğitimin amaçlarından hiçbiri gerçekleştirilemez.

Öğrencilerin Sağlıklı Gelişmesinde Öğretmen Davranışının Önemi

İzzettin ALICIGÜZEL

Özel Kültür Lisesi Rehberlik Danışmanı

EĞİTİMİN EN ÖNEMLİ AMACI

Eğitimin en önemli amacı, ruhen sağlıklı bireyler yetiştirmektir.

Ruhen sağlıklı bireyleri de ancak öğrencileri; çalışkan-tembel, sevimli-sevimsiz, akıllı-akılsız, zengin-fakir ayrımı yapmadan olduğu gibi kabul ederek ve hepsine değer vererek yetiştirebiliriz. Çocuğa saygıyı temel almayan, onun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini amaçlamayan öğretim-eğitim etkinlikleriyle, eğitimin amaçlarından hiçbirini gerçekleştirilemeyiz

Ruhen sağlıklı bireyler yetiştirmek için eğitimin çok yönlü etkileşimle oluşabilen bir süreç olduğu daima göz önünde tutulmalıdır. Eğitsel davranışlar; ancak zihinsel, duygusal,

toplumsal ve bedensel etkinliklere eğitim ve öğretimde dengeli biçimde yer vermekle gerçekleşebilir. Başka bir deyişle; öğrencilerimizin zihinsel, duygusal, toplumsal ve bedensel yönlerden aynı ölçüde gelişebilmeleri için bilgi ve kavram kazandırıcı çalışmalar yanında resim, müzik, bale, spor, gözlem, araştırma, deney, yazılı ve sözlü anlatım vb. etkinliklere yer verilmesi gerekir.

GELİŞİM PSİKOLOJİSİNDEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

Hiçbir çocuk kişisel özellikler bakımından diğerinin aynı değildir. Çocuklar, kalıtsal ve çevresel etkenlerden dolayı büyük farklılıklar gösterirler. Bu bakımdan, öğrenme esasta bireysel

bir olgudur. Ama biz, ekonomik nedenlerle, öğrencileri gruplayarak öğretim yapıyoruz. Böylece aynı takvim yaşındaki çocukları bir araya getirerek, onların tepkilerini kafamızdaki o yaş çocuğuna ait beklentilerimize göre değerlendirmekteyiz. Ama karşılaştırmaya dayalı bu değerlendirme, bizi birçok açmazlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Biliyoruz ki, her çocuğun gelişim hızı farklıdır. Bazı çocuklar, 4-5 yaşlarında okuyup yazabilecek olgunluğa ulaştıkları halde; bazıları, ancak 6-7 yaşlarında, hatta daha geç yaşlarda olgunlaşabiliyorlar. Öğretmenin bu gerçeği bilerek öğretimini olanaklar ölçüsünde bireyselleştirmesi gerekir. Öyle ki, ileri olanı frenlemeyecek, ka-

***Bir sınıfta
korkutma,
alaylı sözler,
kıskançlık ve
rekabeti körükleyici
davranışlar
egemense; orada
eğitim yok
demektir.***

pasitesi sınırlı olanı da yıldır-
mayacak bir uygulama içine
girmesi gerekir.

Psikoloji biliminin saptadığı bu bilimsel gerçekler karşısında, zekâ bakımından normal, hatta normalin biraz altındaki ağır öğrenen bir çocuğa, “başarısız” notu vermek ne dereceye kadar doğrudur? Acaba “başarısız” notunu vermedeki amacımız nedir? Amaç, kapasitesi sınırlı bir çocuğu zorlamak ise o zaman “başarısız” notu çocuk üzerinde-başaramayacağı bir hedef gösterildiği için- olumsuz etki yapmayacak mıdır? Eğer amaç, kapasitesini yeterince kullanmayan çocuğa ve velisine bunu duyurmak ise, bunun yöntemi bu mudur?

Çocuğun öğrenme kapasitesini azami düzeyde kullanır hale getirilmesi işi, okulun ve ailenin ortak görevidir. Bu görev, iki tarafın sıkı bir işbirliğiyle ve iyi bir öğrenme ortamının yaratılmasıyla gerçekleşebilir? Başka bir deyişle; öğrenci başarısızlığının en önemli nedeni, eğitim ve öğretimimizdeki yetersizliklerdir. Öğretmen, öğretimini, verdiği ödevleri öğrencilerin gereksinmelerine ve düzeylerine uygun hale

getirmeye çaba harcadığı, aileyle bu yönde işbirliği yaptığı takdirde, öğrencilerin başarısızlığı azalacak, hatta ortadan kalkacaktır.

ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARININ, ÇOCUKLARIN RUH SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Birkaç yıl önce, özel bir ilkokulun birinci sınıfına devam eden bir öğrencinin velisi, rehberlik bürosuna başvurmuştu. Velinin şikâyeti şuydu: Okulun açık olduğu günlerin sabahları çocuğunun başı ağrıyor, çocuk kusuyor; ama hafta sonları ve bayram günleri onda bu belirtilerden hiçbiri görülüyordu.

Rehberlik bürosunca yaptığımız ayrıntılı inceleme sonunda, çocukta görülen bu olumsuz davranışın nedenini saptadık. Neden, şuydu: Çocuğun sınıf öğretmeni, bir gün, yaramazlıklarına kızarak ona diyor ki: “Eğer böyle yaramazlıklar yapmaya devam edersen, seni içinde koca koca farelerin bulunduğu şu karanlık odaya (odunluğu göstererek) hapsederim.”

Bu olayın bize gösterdiği gibi; korkutma, tehdit çocuk-

lar üzerinde çok olumsuz etkiler yapmaktadır. Bir sınıfta korkutma, alaylı sözler, kıskançlığı ve rekabeti körükleyici davranışlar egemense; orada eğitim yok demektir. Bu tür öğretmen davranışları, okuldaki eğitim ve öğretimi felce uğratar.

Sınıfın ruhsal ortamı, çocukların sağlıklı gelişimleri için çok önemlidir. Unutmayalım ki, sınıf, öğretmeni ve öğrencisiyle bir bütündür, bir ailedir. Çocuğun kendi aile üyeleri arasında var olan kuvvetli dayanışmanın, sınıfta da olması gerekir. Sınıfta, öğrenmeyi teşvik edici, hoş, sevgi ve saygıya dayalı bir havanın olması ve öğrencilerin, birlikte olmaktan ve çalışmaktan zevk duyması arzu edilir. Bu hava ve ortamın yaratılması, büyük ölçüde öğretmene, onun sınıftaki söz ve hareketlerine bağlıdır.

Birinci devre öğrencilerinin, anne sevgi ve şefkatine çok büyük gereksinimleri vardır. İkinci devre öğrencilerinin ise, buna ek olarak, ortak kurallara dayalı bir disipline ve otoriteye gereksinimleri vardır. Öğretmenin, bu gereksinimleri karşılayıcı bir rol oynaması gerekir.

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ÖĞRENCİLERİN BAŞARILARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

DENEY:

15 öğretmen, öğrencileri zekâ, bilgi ve kültür düzeyi gibi tüm faktörler bakımından eşit hale getirilmiş 15 ayrı sınıfta görevlendiriliyorlar. Bu öğretmenlerce, bu sınıflarda bir karne dönemi (4 ünite) Sosyal Bilgiler dersleri işlendikten sonra, öğrencilere bu ünitelerle ilgili başarı testi uygulanıyor. Test sonuçları değerlendirildiğinde görülüyor ki:

3 sınıf üstün,

8 sınıf normal,

4 sınıf umulandan az başarı gösteriyor.

DENEYDEN ÇIKARILAN SONUÇLAR

Deney süresince bu öğretmenlerin ders işleyiş yöntemleri dikkatle izlendiği için, öğretmenlerin öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarında etkili olan davranışları şöyle saptanmıştır:

1- Üstün başarı gösteren sınıfların öğretmenlerinin öğrencilerine yaklaşımı **olumludur**. Bu öğretmenler, öğrencilerinin yanıtları, kendilerinin istediği bir yanıt olmadığı zamanda bile onları **cesaretlendiriyorlardı**. Öğretmenler, öğrencileri konuyla ilgili çeşitli düzeylerde düşünmeye teşvik edici sorular soruyorlardı. Örneğin, "Atatürk" 1919'da Samsun'da bağımsızlık savaşını başlatmasaydı ne olurdu?"

2- Öğrencileri orta düzeyde başarı gösteren öğretmenlerin öğrencilerle **etkileşimi** (olumlu ya da olumsuz) **en az düzeydedir**. Bu öğretmenler, kitaba bağlı olarak

ders anlatmaya önem veriyorlardı.

3- Umulandan az başarı gösteren sınıfların öğretmenlerinin öğrencilerine yaklaşımları **olumsuzdur**. Örneğin, eğer bir öğrenci metinle ilgili olarak, "Bence bu bilgi yanlış." dese, öğretmen; "Kitaptaki bilgiye sen nasıl yanlış diyebilirsin?" diyerek öğrenciyi azarlıyordu.

Bu gruba giren öğretmenlerin sorularının nitelikleri de çok düşük düzeydedir. Örneğin: "Bu yıl Pakistan'dan kaç ton pirinç ithal ettik?" ya da "Atatürk'ü Samsun'a götüren geminin adı nedir?" gibi.

Öğrencilerin yanıtlarına karşı takındıkları tavır bakımından, öğretmenler arasında da farklılıklar görülmektedir. Örneğin; birinci sınıfa yeni başlayan öğrencilere şöyle bir soru sorulsun: "2+2=?". Bir öğrenci de "5" diye yanıt versin. Ya da 4. sınıf öğrencilerine; "Bir kenarı 5 cm olan karenin alanı ne kadardır?" diye sorulsun bir öğrenci de, "20 cm²." diye yanıtlasın. Bu durumda, öğretmenlerin bu öğrencilere karşı tepkileri çok farklılıklar göstermektedir.

1. Başarısız öğrenci gruplarının öğretmenleri; Yanlış yanıtladın." diyecektir. Bu durumda çocuğun nasıl bir ruhsal tepki göstereceğini düşünün. Bu öğretmenler; "yanlışsın", "yapamadın" gibi sözlerle çocuğa adeta başarısız olduğu düşüncesini kabul ettirmek istemektedirler.

2. Başarılı öğrenci gruplarının öğretmenleri ise böyle durumlarda çok farklı bir yaklaşımda bulunmaktadır. Bu öğretmenler, öğrenciyeye, bu sonuca nasıl vardığını sormakta ve onun ya-

nıtını anlayışla karşılamaktadırlar. Bu öğretmenler, bazen öğrenciyeye sorulan soruya benzer yeni bir soru çözdürerek, onun başarılı olmasını ve başarıya zevkini tatmasını sağlamaktadırlar. Böylece, öğrenciyi daha çok çaba harcamaya teşvik etmektedirler.

Başarılı öğretmenler "övme" "takdir etme" tekniklerini çok daha iyi ve etkili biçimde kullanmaktadırlar. "Takdir"i o kadar güzel ve yerinde kullanıyorlar ki, öğrenciyeye: "Bence sen şahanesin." mesajını iletiyorlar. Tabii ki, öğrencilerin takdire değer davranışlar ortaya koymalarına olanak sağlayıcı durumlar yaratmak da iyi öğretmenliğin en önemli özelliklerinden biridir.

Başarılı öğretmenler, kitaptaki bilgileri tekrarlattırıcı sorular yerine -ki bu tür sorular iyi sorular değildir-, çocukları düşündürücü sorular sorarlar. Örneğin: "Osmanlılar'ın Avrupalılar'a ticari ayrıcalıklar tanımasının sonuçları neler olmuştur?", "Birinci Dünya Savaşı'na girmemiz doğru muydu?" gibi sorular sorulduğunda ve öğrencilerin verdikleri yanıtlara, öğretmen: "İyi bir noktaya değindin", "Çok doğru bir açıklama yaptın.", "Söylediklerine aynen katılıyorum." gibi oldukça özel sözlerle, övgülerle karşılık verdiğinde, öğrencinin fikirlerine ne kadar değer verdiğini göstermektedir.

Öğrencilerin öğrenmeden zevk almaları ve başarıya koşmaları, büyük ölçüde öğretmenlerin söz ve hareketlerine bağlıdır. "ÇOCUĞUM BEN SENİNLE ÖVÜNÜYORUM" sözünü, meslek yaşamında yeri geldiğinde kullanabilen arkadaşlara ne mutlu?

Cinsel Eğitim

Prof. Dr. Norma RAZON

Çocuk, küçük yaşlardan itibaren ilgi duyduğu cinsellik hakkında konuşmanın ayıp veya yasak olmadığını erkenden öğrenmelidir ki, bu konuda anne ya da babasına sorular sorabilsin.

Pek çok anne baba, cinsiyet ve üreme konusunda çocuğa bilgi verilmesi gerektiğini savunur, ancak bunlardan çok azı bu bilginin çocuğa nasıl verilmesi gerektiğini bilir. Bu nedenle, ailelerin büyük bir kısmı bu konuyu çocukla konuşmaktansa, susmayı tercih eder.

Bazı anneler, kendileri bu konuda eğitilmedikleri için ve çocuklarına ne anlatacaklarını kestiremedikleri için bu konuyu açmaktan kaçınırlar. Eğer çocuk konuyla ilgili soru sorarsa, birkaç kelimeyle çocuğun merakını dindireceklerini zannederler.

Bazı anneler de kendilerini, çocuğun tüm sorularını cevaplandırarak şekilde eğitirler. Ancak, bütün hazırlıklarına rağmen, bu konuda konuşmaktan da çekinirler. Söze nereden ve nasıl başlayacaklarını kestiremeyen bu annelerin, "Çocuğuma cinsiyet konusunda ne anlatmalıyım, nasıl anlatmalıyım bilemiyorum.", diyerek, sık sık yakındıkları duyulur.

Aslında cinsiyet konusu, hiç de çekinilecek bir konu değildir. Çocuk, annesine veya babasına bu konuda rahatlıkla soru sorabilmeli, sorusu da anlayabileceği şekilde cevaplandırılmalıdır. Çocuk, küçük yaşlardan itibaren ilgi duyduğu bu konuda konuşmanın ayıp veya yasak olmadığını erkenden öğrenmelidir.

"Cinsel eğitim, çocuğa anne tarafından mı, baba tarafından mı verilmeli?" sorusu, genellikle tüm anne babaların zihnini kurcalayan bir sorudur. Batı ülkelerinde de üzerinde çok tartışılan bir sorudur.

"Cinsel eğitim, çocuğa kimin tarafından verilmeli?" sorusu, bazı batılı uzmanlarca "Ailede ve okulda yapılmalıdır.", bazı uzmanlarca da "Radyo ve televizyon aracılığıyla bir uzman tarafından yapılmalıdır." biçiminde cevaplanmaktadır.

Kanımızca cinsiyet konusundaki bilgi, çocuğa annesi

veya babası tarafından verilmelidir. Çocuk, annesi veya babasıyla bu konuda konuşabilmeli, sorduğu soruya tatmin edici cevap alabilmelidir. Evinde bu konuyu konuşamayan çocuk, bilgi edinmek için yaşlılarına veya kendisinden daha büyük olan arkadaşlarına başvurur. Ancak arkadaşlarının verdiği bilgi her zaman tam olmayabilir. O zaman da çocuk, bilgisizliğini kitaplarla gidermeye çalışır; ancak her zaman bulduğu kitap en uygun kitap olmayabilir. Çocuk kitaptan yararlanacaksa, en doğru bilgiyi veren kitabı bulma konusunda, anne veya baba, çocuğuna yardımcı olmalıdır. Çocuk, kitapta okuyup anlamadıklarını da evde sorabilmelidir. Yine Batılı uzmanlara göre ruhsal bozuklukların temelinde, çoğunlukla cinsel bilgisizlik yatmaktadır. Bu nedenle çocuklar, cinsiyet konusunda en doğru şekilde aydınlatılmalıdırlar. Yalnız burada, anne ve baba çocuklarına cin-

siyet konusunda bilgi verirken, zamanı çok iyi ayarlamalıdır.

Cinsel eğitime başlamak için belli bir yaş yoktur. Cinsel eğitime, çocuğun konuya ilgi duyduğu zaman başlanmalıdır. Çocuk cinsiyet ve üreme konusunda soru sorduğunda, yaşı kaç olursa olsun cevap almalıdır. Tabii bu cevabın, çocuğun gelişim düzeyine ve olgunluk derecesine uygun olması çok önemlidir. Çocuğun sorularını cevaplandırırken, baştan savma birkaç sözle yetinilmemeli, konuyu, yaşına uygun bir şekilde kavraması sağlanmalıdır.

Cinsel eğitim, doğumdan başlayarak ergenlik dönemine kadar, hatta yaşam boyu yapılan sürekli bir eğitimidir. Bu eğitimin çok erken başlaması ne kadar sakıncalıysa, zamanında yapılmaması da o kadar sakıncalıdır.

Çocuk, cinsiyet konusunda zamansız uyarılmamalı,

kendisine, henüz almaya hazır olmadığı bir bilgi verilmemelidir. İlgi duymadığı bir dönemde çocuğa üremenin anlatılması, bu konuda hazmedemeyeceği ayrıntılar üzerinde durulması, çocuğu eğitmek değil, onun zihnini karıştırmaktır.

Yine ergenlik öncesinde, bir çocuğun (ister kız, ister erkek), bedeninde meydana gelecek olan fizyolojik değişikliklerden haberdar edilmemesi büyük bir hatadır. Bedenindeki değişiklikler hakkında bilgi sahibi olmayan çocuk, kendisinde meydana gelen fizyolojik değişikliklerin doğal olduğunu kavramakta güçlük çeker, bu konuyu çevresindekilere açmaktan kaçınır, anne ve babasından gizler. Hatta bazı çocukların kendilerini hasta zannederek, bunalıma düştükleri de görülür. Çocuğun cinsiyet konusundaki endişelerini gidermenin en iyi yolu, onu ilgi duyduğu alanlarda bilgi sahibi kılmak,

sorularını açık, net ve basit bir şekilde cevaplandırmaktır.

Çocuk, cinsiyet konusunda zamansız uyarılmamalı, kendisine henüz almaya hazır olmadığı bir bilgi verilmemelidir.

Bazı çocukların cinsiyet konusunda hiç soru sormadıkları görülür. Bu çocukların aileleri, çocuklarını cinsiyet konusunda nasıl uyarmaları gerektiğini merak ederler. Bu konuda nasıl bir tutum izlemeleri gerektiğini uzmanlara sorarlar. Genellikle soru soran bir çocuğun hangi alanlara ilgi duyduğunu belirlemek, dolayısıyla cinsiyet konusunda eğitmek de daha kolaydır. Ancak soru sormayan çocuğun bu konuya ilgi duymadığı zannedilmemelidir. Bazı çocuklar çekingen olduklarından, bazıları da cevap alamayacaklarını düşündüklerinden soru sormazlar. Soru sormayan bir çocuğa bu konuda bilgi vermek için de uygun zemin ve zaman seçilmeli, çocuğa verilecek bilgi iki cümle ile geçirilmemelidir.

Aileye yeni bir bebeğin gelmesi, çocuğun yakın çevresinde bir hamile kadının bulunması, bir gazete haberi konuyu açmak için uygun bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Açıklama, çocuğu sıkmadan, onda ilgi uyandıracak şekilde yapılmalıdır.

Bu arada anne veya baba, çocuğun neden soru sormadığını araştırmalı, konuyla ilgili bilgiyi başka bir kaynaktan alıp almadığını öğrenmeye çalışmalıdırlar. Eğer çocuk, arkadaşlarından veya kitaplardan bilgi ediniyorsa anne veya baba, bu bilgilerin doğru olup olmadığını araştırmalı, doğru ise bu konuda tartışması için zemin hazırlamalıdırlar. Çocuğun edindiği bilgiler eksik veya hatalı ise anne veya baba eksiği tamamlamalı, hatayı düzeltmelidirler.

Genellikle cinsiyet konusunda en iyi diyalog anneye kız çocuk, babayla erkek çocuk arasında kurulur. Ancak bazı ailelerde, annenin erkek çocukla bu konuyu rahatlıkla konuştuğu da görülür.

Yapılan araştırmalar, cinsiyetle ilgili bilgiyi çocuğa verme konusunda, annelerin babalardan daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur.

Sözlerimin bu kısmında, çocukların cinsiyet konusunda en çok ilgi duydukları konulara yer vermek istiyorum. **Küçük çocukların en çok merak ettikleri konular:** Kız ile erkeğin neden farklı oldukları, hamilelik, doğum, üreme ve anne-baba ilişkisidir.

2-3 yaşlarındaki bir çocuk, genellikle, ortalıkta çıplak dolaşmaktan hoşlanır, annesi onu giydirip soyundururken çıplak gezinir, cinsel organıyla oynar, giydirilmeye itiraz eder. Günün birinde bir komşu veya büyükanne tarafından artık büyüdüğü, çıplak gezmemesi gerektiği söylenir. O zaman çocuk, aniden çıplak dolaşmanın ayıp olduğunu öğrenir, cinsel organını gizlemesi gerektiğini düşünür. O ana kadar herkesin içinde giyinip soyunan

çocuk, artık gizlenmeye başlar. Bu arada karşı cinsten olan çocukların da kendisinden farklı bir cinsel organları olduğunu fark eder. Özellikle karşı cinsten çocukların veya yetişkinlerin bulunduğu yerlerde soyunurken, güçlük çıkarır. Hele çocuk 3-4 yaşlarına geldiğinde, oynadığı evcilik ve doktorculuk oyunlarında, kız-erkek farklılığını iyice kavramaya başlar.

Bedenindeki değişiklikler hakkında bilgi sahibi olmayan çocuk, bu fizyolojik değişikliklerin doğal olduğunu kavramakta güçlük çeker.

Küçük kız çocuk, erkek arkadaşı gibi ayakta çiş yapmak ister ancak başaramaz, bacakları ıslanır, bundan sıkıntı duyar. Erkek çocuk da kızın bir eksikliği olduğunu düşünür.

Burada anneye düşen görev, sade bir dille, kız ve erkeğin farklı olduklarını, cinsel organlarının birbirine benzemediğini çocuğa anlatmaktır. Bu arada, kız çocuğun büyüünce anne olacağını, bebek doğuracağını, bebeği emzireceğini; erkek çocuğun da baba olacağını söylemekte yarar vardır.

Yine bu dönemde çocuk, neden anneler gibi babalarda da göğüs olmadığını merak eder. Çocuğun bu merakını gidermek için de çocuğu besleyenin anne olduğu, çocuğun annenin göğüslerinden gelen sütü beslendiği anlatılmalıdır.

Bu açıklamalar, cinsel eğitimin ilk basamaklarını oluştururlar.

Yine ilk sorular incelendiğinde "Bebek nereden gelir?", "Bebek nereden ve nasıl çıkar?" soruları dikkati çeker. Anneler, genellikle bu soruyu nasıl cevaplandırabileceklerini bilemezler. Oysa bu soruların cevabı çok basittir. Çocuğa bebeğin annenin karnında büyüdüğü anlatılmalıdır. Annenin karnında bebek

için sıcacık bir yer bulundu-
ğu anlatılabileceği gibi, bebe-
ğin annenin karnında özel bir
torbanın veya cebin içinde
korunduğu söylenebilir. Bu
açıklamaların arasında, kızla-
rın büyüyünce anne olacak-
larını tekrarlamakta da yarar
vardır.

Bebeğin nereden ve nasıl
çıktığı sorusuna gelince: "Be-
bek iyice büyüyünce doktor
veya ebe yardımıyla özel bir
delikten çıkar," fikri çocuğa
aşılmalıdır. Çocukların bir
kısmı bebeğin annenin gö-
beğinden çıktığını düşünür-
ken, bir kısmı da annenin
karnının yarıldığını zanneder.
Çocuğa, doğmaya hazır olan
bebeğin annenin karnının alt
tarafında bulunan özel bir de-
likten çıktığı söylenebilir. Bu
deliğin çocuğun başının ge-
çebileceği genişlikte olduğu
veya bebek geçerken geniş-
lediği de açıklanabilir.

Anneler, çoğunlukla ço-
cuğun bu sorusuna hiç sıkıl-
madan ve kolayca cevap ve-
rirler. Ancak çocuk bu deliği
görmek istediğinde ne yapa-
caklarını şaşırırlar. Bu du-
rumda yapılabilecek şey,
çocuğa bir şekil veya resim
çizerek açıklamayı tekrarla-
maktır. Annelerin cevaplan-
dırmakta güçlük çektikleri bir
soru da, bebeğin anne kar-
nına nasıl girdiği ve bebeğin
oluşumunda babanın rolünün
ne olduğudur.

Soru, 5 yaşında küçük bir
çocuk tarafından sorulursa
ona bebeğin bir tohumdan
geldiği, bu tohumun annenin
karnında özel bir yerde bü-
yüdüğü anlatılmalı, bebeğin
büyüme işinin de 9 ay sür-
düğü öğretilmelidir. Böylece
çocuk, karnı büyük olan bir
kadın gördüğünde, kadının
karnında bebek olduğunu öğ-
renmiş olur.

6 yaşından büyük bir ço-
cuk için bu açıklama çoğu
kez yeterli değildir. Çünkü
çocuk babanın rolünü merak
etmektedir. Bu çocuğa, artık,
bebeğin oluşumu için gerekli
tohumlardan birini annenin,
diğerini babanın verdiği an-
latılmalıdır. Tohumların an-
nenin karnında birleştiği, bir-
leşen bu tohumların küçük
bir yavru haline gelene dek
annenin karnında büyüdüğü
açıklanmalıdır. Çocuğa, baş-
langıçta bu tohumun bir toplu

**Gece anne ve
babasının yatağına
gelen çocuk mutlaka
yerine götürülmeli,
bu konuda kararlı
olunmalı, gerekirse
çocuğun odası, ona
cazip gelecek şekilde
düzenlenmelidir.**

iğne başı kadar olduğu, 9
aylık süre içinde büyüdüğü,
tek başına yaşayacak boya
geldiği zaman da annenin
karnından çıktığı açıklanma-
lıdır.

Genellikle bu açıklamanın
9-10 yaşından küçük çocuk-
ları tatmin ettiği görülür. An-
cak bu açıklamayla yetinme-
yen büyük bir çocuğa, baba-
dan gelen tohumun nerede
bulunduğu, bunun anne kar-
nına nasıl girdiği söylene-
bilir. Bebeğin oluşumunda
anne kadar babanın da pa-
yının bulunduğu, çocuğa, an-
layabileceği kadar anlatılmalı,
yersiz ve gereksiz ayrıntıdan
kaçınılmalıdır.

Bu sorular, çocuğun her
gelişim aşamasında tekrar
tekrar sormaktan usanmadığı
sorulardandır.

Pek çok anne-baba, ço-
cuklarının önünde çıplak du-
rup duramayacaklarını merak
eder, anneyi veya babayı
çıplak görmenin çocuk açı-
sından sakıncalı olup olma-
dığını sorarlar.

Çıplaklık konusundaki
davranışlar, aileden aileye
farklılıklar gösterir. Her anne
ve babanın bu konudaki gö-
rüşü farklıdır. Bazıları ço-
cuğa çıplak görünmeyi tercih
ederken, bazıları bundan ka-
çınırlar. Bu durum, tama-
men, ailede benimsenen
prensiplere bağlıdır.

Yalnız şunu söylemekte
yarar var sanıyorum. Küçük
çocuk, odasında giyinen an-
nesini veya banyoda soyunan
babasını kapı aralığından gö-
zetleyebilir. Bu çocuğu gör-
mezlikten gelmek, yaptığı ha-
reketi suç olarak nitelendir-
memek, bu hareketi yüzün-
den de çocuğu azarlamamak
en doğru davranışlardır.

"Çocuk, ana-babanın
yatağına alınmalı mı?",
sorusu, yine uzmanların çok
sık karşılaştıkları sorulardır.

Çocuğun anne ve babasından ayrı bir yatakta ve ayrı bir odada yatması, en uygun çözümdür. Yatağı ve odası ayrı olduğu halde, kendi yatağında uyuyup gece yarısı anne ve babasının yatağına gitmek isteyen, hatta giden ve orada uyuyan çocuk sayısı az değildir. Bu durumda yapılacak en doğru hareket, çocuğu yatağına geri götürmek, bunun bir alışkanlık haline gelmemesi için kararlı davranmak, çocuğa, yerinin kendi yatağı olduğunu tatlılıkla ve sabırla anlatmaktır. Anne, çocuğun kendi odasında, kendi yatağında rahat etmesi için her çareye başvurmalı, gerekirse odasında eşyaların yerini değiştirmeli, çocuğun kendi odasında kendini güven içinde hissetmesini sağlamalıdır. Nihayet anne ve babanın kararlı davranışı, çocuğu bu hareketinden vaz-

geçirir. Ancak tatil sabahları çocuk babası ile güreş yapmak, annesinin masalını dinlemek için kısa bir süre ana-babanın yatağına alınabilir.

Anne ve babalarda endişe yaratan sorunlardan biri de küçük yaştaki çocuğun cinsel organı ile oynaması, kendi kendini cinsel alanda uyarması, mastürbasyon yapmasıdır. Uzmanlara göre bu, küçük çocuklarda çok sık görülen bir davranıştır. Çocuğunun yatağına süründüğünü, cinsel organıyla oynadığını, terleyip soluk soluğa kaldığını gören anne-babalar telaşlanırlar. Oysa bu, telaşlanılacak bir durum değildir. Çocuk bu hareketinden ötürü azarlanmamalı, kötü bir şey yaptığı hissine kapılmamalıdır. Yalnız uzmanlar ilgi bekleyen, ihmal edildiğini zanneden, hayal kırıklığına uğrayan çocuklarda, bu hareke-

tin daha sık gözlemlendiğini kaydederler. Bu çocuklara ilgi göstermek, onları oyalayıcı faaliyetler bulmak yerinde davranışlardır.

Görüldüğü gibi, cinsel gelişim, her yaştaki çocuğu ilgilendiren bir konudur. Okul öncesi dönemde çocuğun cinsiyet ve üreme konusuna duyduğu ilgi büyüktür. Okul döneminde bu ilginin azaldığı ama kaybolmadığı gözlenir. Bu ilginin, ergenlik döneminde şiddetlendiği görülür. Çocuğun her gelişim aşamasında aynı soruları annesine tekrar tekrar sormaktan zevk aldığı da dikkati çeker. Çocuk, cevaplar onu tatmin edene dek soru sorar. Bu konuda aileye düşen görev, çocuğun sorularını bıkmadan usanmadan cevaplandırmak, doğru ve uygun açıklamalarla merakını gidermektir.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMA

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMA

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NA

Geçenlerde çocuğumun kafasına bir naylon torba geçirip evin içinde dolaştığını gördüm. Sorduğumda, kendisinin bir astronot olduğu söyledi. Acaba kafasına geçirdiği bu torbanın ona bir zararı olur mu? Bu tür malzemelerle oynamasının bir sakıncası olabilir mi?

Hemen her alışverişten sonra, eve, elimizde birkaç plastik torba ya da yaygın söylenişle poşetle döneriz. Alışveriş sırasında işimize yarayan bu plastik torbalar

boşalınca işleri biter. Ama, bu torbaların asıl tehlikesi bu andan itibaren başlar. Çünkü bu torbalar, bir evde boğulma tehlikesi yaratabilecek en ciddi araçlardan biridir. Be-

bekler ve ufak çocuklar, bu torbalarla oynamaya kalkışabilirler. Eğer çevrede kimse yoksa, onların bu masum oynama isteği, bizlere çok pahalıya mal olabilir. Ayrıca, daha büyük çocuklar, ise bu torbaları, herhangi bir oyun aracı olarak (su bombası torbası gibi) kullanabilirler. Gerçi, bu yolla ölüm olayı pek kaydedilmemiştir ama bu torbaları kafaya geçirip korkunç bir yüz yapma isteği, en azından çocuğun bir süre için havasız kalmasına yol açabilir.

Çocuğunuzu bu tür hayatı bir tehlikeden korumak için yapmanız gereken şey, bu torbaları, işleri bittikten sonra ortalıkta bırakmamaktır. Ayrıca bu torbalar, çocuğa hiçbir zaman bir oyun aracı olarak verilmemelidirler.

Tırnak Yeme

Ar. Gör. Jale MINİBAŞ
İÜ. Edebiyat Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Çocuklukta ve yetişkinlikte sık rastlanan kötü alışkanlıklardan biri olan tırnak yeme, 4-8 yaş arasında ortaya çıkar. Çocuklukta % 50'ye varan tırnak yeme oranı, erkek çocuklarda, kız çocuklara oranla biraz daha fazladır. Tırnak yiyenlerin birçoğu, bu alışkanlığı, ergenlik evresinin sonlarında bırakırlar.

Alışkanlıkta, aile kökeni önemli rol oynar. Tırnak yiyen çocuklarla yapılan görüşmelerde, ana-babalarından birinin ya da her ikisinin, geçmişte tırnak yediği görülmüştür.

İkizler üzerinde yapılan çalışmalar, tırnak yemenin kuvvetli genetik temelleri üzerinde durmuştur. Tek yumurta ikizlerinde konkordans (tırnak yemenin her ikisinde de olması), çift yumurta ikizlerine göre iki kat fazladır.

TIRNAK YEMENİN NEDENLERİ NELERDİR?

Tırnak yerken, ilk başta tırnak dişler üzerinde kayar, daha sonra ıslanır ve tırnaktan bir parça kopar. Hareketler bu şekilde devam eder. Bu, gerilimi, sıkıntıyı yok eden bir yatışma şeklidir.

Yatışma duygusundan başka, bir de başarı duygusu oluşur. Tırnak bir kere koparıldıktan sonra yenisini eklemeye olanağı yoktur.

Tırnak yeme davranışı, bir tür saldırganlığı içerir.

Çocuk, ilk yılında yaşamını pasif bir şekilde sürdürür. Daha sonra, ayakta durmayı, birkaç adım atmayı, nesnelere yakalamayı, fırlatmayı öğrenir; aktiflik kazanır. Bazen annenin müdahaleleri öylesine hareket etme ve saldırgan istekleri dışı vurmayı engeller ki, çocuk bu engelleri kıramaz, bu kuv-

vetler kendine döner.

İçe yöneltmiş saldırganlık, çocuğun suçluluk duygusuyla, kendini cezalandırma isteğinden de kaynaklanabilir.

Tırnak yeme, çevreyle zıtlama amacıyla da oluşabilir. Çevresine istek ve duygularını dışı vuramayan ya da çevresinden tepki alamayan çocuk, ilgi çekmek için tırnak yiyebilir. Burada önemli olan, bir şeyleri çevreye bildirmek, olumsuz bile olsa tepki almaktır.

Ev içi gerginliklerin artması, uykuya dalma güçlüğü, başarısızlık, çekingenlik, tırnak yeme girişimini etkileyen nedenler arasında sayılabilir.

Eğer çevresinde tırnak yiyen varsa, çocuk onu taklit yoluyla da tırnak yemeye alışabilir.

Genelde ana-babalar, çocuklarını bu alışkanlık nedeniyle bir uzmana götürmezler. Tırnak yiyen çocukların çoğu, yerinde duramayan, çabuk öfkelenen, içte-pisel davranışlar gösteren,

sıkıntılı ve endişeli görünen çocuklardır. Bu arada uzman, ailenin ilgisini tırnak yemeye çekebilir.

Tırnak yeme sık değilse ve de çocuk sinirli olarak nitelenmiyorsa, alışkanlık çevre tarafından görmezden gelebilir.

NE YAPILABİLİR?

Çocuk, hareket kazanmaya başladığı evrede engellenmemeli, saldırgan isteklerini dışa vurmasına izin verilmelidir; çocuk koşup oynayabilmeli, oyuncaklarına vurabilmeli, bozabilmeli yeniden oluşturabilmeli, kâğıtları yırtabilmeli, su ve toprakla oynayabilmelidir.

Ev içi gerginlikler söz konusu ise bunlar belirlenip hafifletilmelidir. Çocuk rahatsızlık duyduğu durumları ortaya koyabilmelidir. Çocuğun hatalı olduğu hallerde, ana-babalar, çocuğu suçlamadan, davranışlarındaki yanlışlığı açıklama yoluna gitmelidirler ki, çocukta gizli bir suçluluk duygusu oluşmasın.

Tırnak yeme çocuğu rahatlatıyor ve huzur veriyorsa, onun yerine geçebilecek bir başka etkinlik önerilebilir: Sportif faaliyet ya da evde herhangi bir iş. Eğer tırnak yeme sinema, televizyon izleme sırasında artıyorsa, çiklet çiğneme vb. şeyler, tırnak yemenin yerine geçebilir.

Gece tek parmaklı eldiven kullanımı, tırnak üzerine acı madde sürme ya da bantlama gibi girişimlerin etkisi geçicidir ve çocuk tarafından tehdit olarak algılanabilir. Cezalandırma, sınırlama ve azarlanmanın sağaltım açısından yararı yoktur, bunlar başka güçlüklerle yol açabilir.

Çocuktan önce tek bir tırnağını uzatması istenebilir.

Bir tırnağın uzun olması, çocuk için tırnak yemeyi durdurmada ve diğerlerini uzatmada yeterli bir teşvik edici olabilir.

Yenen tırnakların kenarları diş diş olur ki, bu da yeniden tırnak yemeye götürür. Bu durumu engellemek için tırnakların ve çevresinin zeytinyağı, krem gibi bir maddeyle ovulması yararlı olabilir.

Özellikle kız çocuklarını, tırnak görünümüne özendirme etkili olur. Çocuğun tırnaklarını tek başına kesmeyi öğrenmesi, bir manikür setine

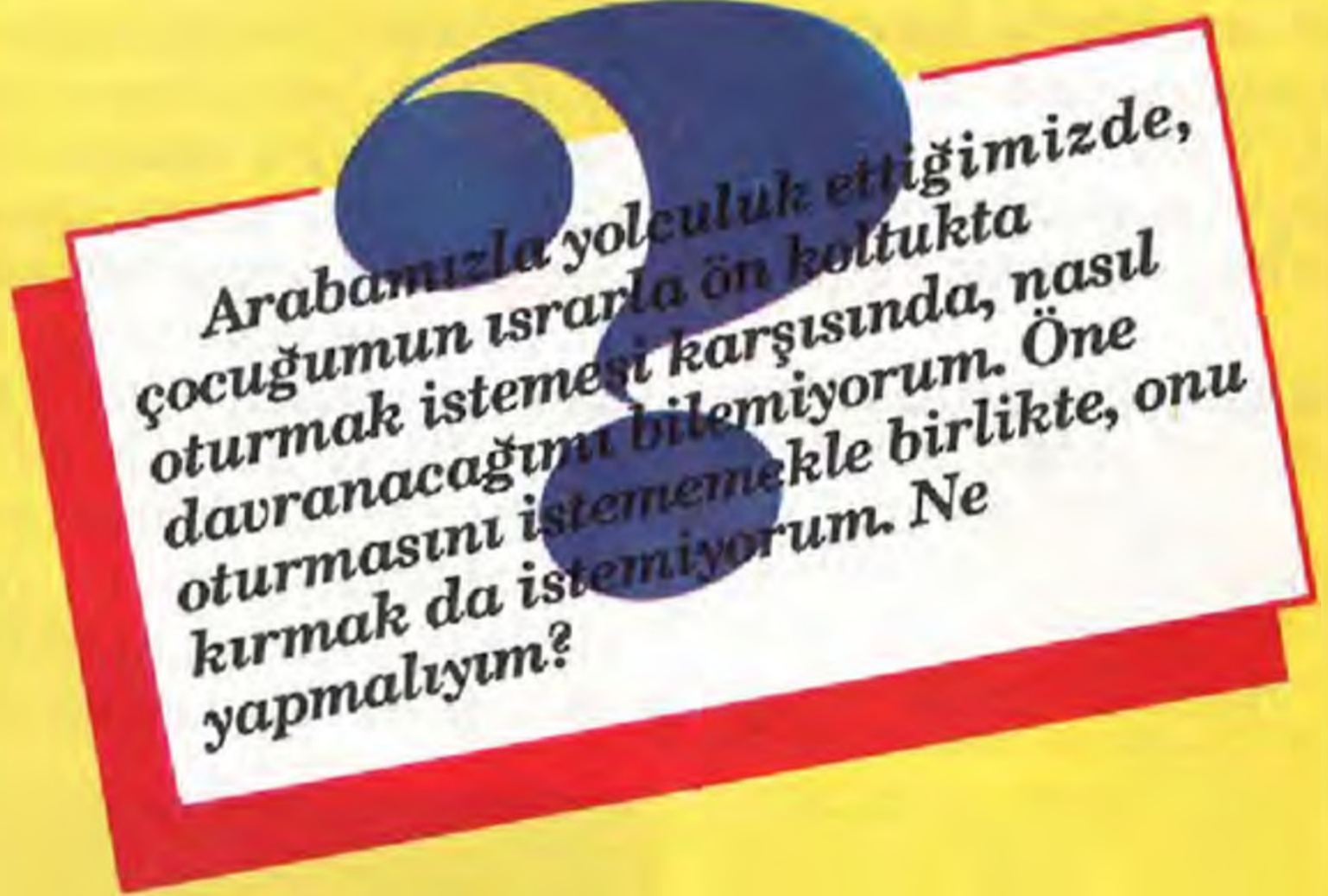
sahip olması, bu özendirmeye yardımcı olur. Tırnak yiyen, her zaman tırnak törpüsü taşımalıdır, çünkü kırık tırnak, tırnak yemeye karşı konulmaz bir davettir.

Cesaretlendirme ve övme çok önemlidir. Çocuk sabırsız olmaya, cesaretsiz olmaya, vazgeçmeye eğilimlidir ve de tırnakların uzaması haftalar alır.

Eğer tırnak yeme, başka alışkanlıklarla birleşmişse, beraberinde başka psikolojik sorunlar görülüyorsa, bir uzmanın incelemesi gerekebilir.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI N

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE

Neşeli bir tatil günü gezmesi ya da bir alışveriş sonrası, hiç beklemediğiniz bir olayla çok üzücü bir güne dönüşebilir. Çünkü, arabada önde oturmuş ve özellikle de emniyet kemerini bağlamamış olan çocuğunuz, en ufak bir ani duruşta kontrolünü kaybedip kafasını arabanın ön camına ya da ön paneline vurup yaralanabilir.

Bu tür istenmeyen kazaları önlemek için çocukları, emniyet kemerini kullanabilecek büyüklüğe gelene dek arabanın arka koltuğuna oturtmak gerekir. Bu durum

pek hoşuna gitmese bile, onun güvenliği açısından gerekli olduğundan, onu bu duruma ikna etmelisiniz.

Onu kırmak istememenize gelince; kimi zaman olumsuz bir sonla karşılaşmamak için, birtakım sert tedbirler almanın zarardan çok daha yararlı olacağını da unutmanız gerekir.

Ayrıca bu, bir kural olarak konulursa, bu tehlikeyi düşünmediğiniz zamanlar için de önlem almış olursunuz. Bu nedenle, çocuğunuzun ısrarına karşın, onu, arka koltuğa oturtmalısınız.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI N

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI

Ayrılık

Endişesi

Janice T. Gibson

18 aylık bebeğiniz, uyanık olduğu zamanların çoğunu sizinle birlikte geçirmek istediğinde sakın şaşırmayın. Bugüne dek ilk kez yapıyor bile olsa, onu bıraktığınız her an ağlamaya başlayabilir. Hatta, yanında sevdiği başka biri bile olsa, yaygarayı basabilir.

Ayrıca, gece ya da öğlen uykusunda sorunlar çıktığında, aniden sizi istediğinde ve onu bırakmamanız için adeta yalvaran gözlerle baktığında da şaşırmayın. Bir de tanımadığı birini (postacı gibi) kapıda gördüğünde korkup ağlaması da ondan beklenebilir.

Böylesi durumlar normaldir. Psikologların "ayrılık endişesi" ve "yabancı endişesi" dedikleri nedenlerden kaynaklanan bu davranışlar, çok normaldir. Hatta, genelde sakin ve sorunsuz çocuklar bile zaman zaman bu tür davranışlarda bulunabilirler. Bu durumun en tipik belirtisi, 24 saat boyunca yanında olması gereken ve her türlü ihtiyacını giderecek kimse olarak ise "sadece anne"sini görmesidir.

Acaba neden tamamen sorunsuz ve uyum sağlayan bebekler bile, bu yaşta böyle birdenbire bir endişe duygusuna kapılıyorlar? Bu sorunun yanıtı, yaşamın bu aşamasında gelişen dramatik ge-

lişmelerde yatmaktadır. Bu, ufaklığın tam hareket gücünü geliştirdiği, konuşmaya başladığı ve daha önce sizin yardımınızla yaptıklarını, artık kendi başına yapmaya başladığı zamanlardır. Hızla gelişen dünyanın nasıl işlediği konusundaki anlamalar, onlara, hayatın sızsız çok zor olduğu hissini verir.

18 aylık bir bebeğin zihinsel gelişmesi, onu, bağımsız olmak için güçlü bir isteğe yöneltir. Bu isteği, her biri çeşitli biçimlerde ortaya koyar. Belirgin olan ise bunların hepsinin olumsuz olmasıdır. Söylediğiniz her şeye hemen "Hayır" demeleri, onlarda yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlayan ayrı bir birey olma ve kendi başına karar verebilmenin bir işaretidir.

18 aylık pek çok çocuk, etrafında sürekli gördüğü insanları, orada olmasalar bile düşünebilir. Bu güçlenmiş hafıza, onun sizin hakkınızda zaten güçlü olan bağlılık duygularını artırır ve sizin olmadığınız zamanlarda sizi özlemesine yol açar. 18 aylık pek çok çocuk, tanıdıkları ile tanımadıklarını ayırabilir. Size daha çok bağlanma arzuları yanında, davranışlarını kestiremediği yabancıların sizi ondan ayırabileceğini düşünmesi gelir. Bu, her şey-

den hoşnut çocukların bile bir yabancı gördüklerinde hemen annelerine sığınmalarının bir nedenidir.

Nasıl bir tepki göstermelisiniz? Ayrılık ve yabancı endişeleri, sağlıklı bir gelişim gösteren iki yaşındaki her çocukta görülebilir. Bu yaş, çocukların, dünya hakkında güvenme-güvenmeme duygularını geliştirdikleri zamandır. Eğer duyguları dikkate alınmaz ve bir çare bulunmazsa bu çocuklar, dünyaya karşı bir güvensizlik ve endişe duygusu geliştirebilirler. O halde ne yapmalısınız?

Ufak çocuğunuzun anlayabileceği bir biçimde tepki gösterin. Bu, ona sadece güven verici sözler söylemek değil, aynı zamanda güven verici bir biçimde davranmak demektir. Örneğin, bu yaşta ki çocuğunuzu, hiçbir zaman o uyurken tanımadığı birinin yanına bırakıp giderek şaşırtmayın. Uyanıp da yanındaki bir yabancı olduğunu görünce korkuya kapılabilir. Ayrıca, ertesi gece uyuyacağı zaman, bu düşünceden dolayı daha da korkabilir.

Gün boyunca sürekli onunla olup bir yere gitmeseniz bile, öğlen ve akşam uykusu zamanı, özel bir dikkat gösterin. Çünkü bu zamanlar, ufaklığın en yorgun olduğu, ayrılıktan ve yabancılardan en çok etkileneceği zamanlardır. Onunla bir süre birlikte oturun. Sıcak, şefkatli, sevgi dolu olun ve istediğinde ona bir öpücük kondurmaya ya da onu kucaklamaya hazır olun. Çocuk, zamanla, sizin onu terketmeyeceğinizi anladıkça korkusu da kaybolup gidecektir.

ÇEV: HAMDİ ERKUNT

Arkadaş Etkisi

Ph. D. David ELKIND

Eğer arkadaş grubunun çocuklar üzerinde büyük bir etkisi varsa, üzülerek söylenebilir ki, bu, ana-babaların kimi eksikliklerinden kaynaklanmaktadır.

Annesi, hafta sonunda arkadaşlarını ağırlayacağı odayı ona gösterdiğinde, 16 yaşındaki A., bozulmuş bir halde, "Bu oda çok ufak, arkadaşlarım bu odayı görünce hiç memnun olmayacaklardır." dedi.

Aslında oda oldukça büyüktü ve toplantıya gelen herkes bundan memnun kalmıştı. Bu olay, A. gibi genç ergenlerin, arkadaşlarının ne düşünecekleri konusuna ne denli önem verdiklerinin bir göstergesi olması açısından önemlidir. A., arkadaşlarınca oldukça sevilen biri olmasına karşın, böyle bir arkadaş toplantısına gelen insanların neler düşüneceklerini kendi sosyal durumu açısından önemsemiş ve bu nedenle odanın büyüklüğü konusunda endişeye kapılmıştı.

Sosyal kabul görme ve popülerliğin hem öznel hem de nesnel tarafları vardır. Bu işin öznel yanı, genç ergenlerde daha baskındır. Genç bir kız ya da erkek, gerçekten beğenilen biri bile olsa, kendisi böyle hissetmeyebilir ya da, A'nın durumunda olduğu gibi, genç, sosyal kabul görmeyi sadece sahip olduğu kimi eşyalara ve olanaklara bağlayabilir.

Genç ergenlerin, kendilerini sürekli olarak içinde buldukları arkadaş grubunun kabulüyle ve orada popüler olmaya çalışmakla meşgul et-

melerinin birkaç nedeni vardır. İlk olarak, bu yaşlarda ergenler, yavaş yavaş ailelerinden kopmaya başlayıp bunun yerini alacak derin ve uzun süreli bir romantik ilişkinin arayışı içine girerler. Arkadaş grubu da ergenin bu geçiş döneminde romantik ilişkileri aradığı ortamı yaratır. Bu nedenle, arkadaş grubu genç ergen için bir destek, rehberlik ve kendine güven duyma kaynağı olur.

Ayrıca, yine bu ergenliğin başlangıç yıllarında, gençler, düşünme hakkında düşünebilme yeteneklerini geliştirirler. Ancak, kendi düşüncükleriyle başkalarının düşüncüklerini sık sık birbirine karıştırırlar. Bu nedenle, arkadaşları o anda orada olmasalar bile, onların bu konuda onaylarını almak isterler. İşte A., odanın genişliği konusunda, kendisinden çok arkadaşlarının ne düşüneceklerini önemsemiş ve o anda onların fikrini bilemediğinden endişeye kapılmıştı. Böyle durumlarda, arkadaşları sanki hep oradaymış gibi ergenin görünümünü ve davranışlarını kontrol eder. Bu, aynı zamanda 10-11 yaşındayken banyoya girmemek için her yolu deneyen gencin, 13-14 yaşına geldiğinde aniden banyoda kendine çeki düzen vermek için saatler harcadığının nedenini de

açıklıyor. A'nın şikâyetinin nedeni, aslında odanın ufak olması değildi. Çünkü A., arkadaşlarının oda hakkında neler düşünecekleriyle meşgul olduğundan, annesinin dediklerine pek aldırmamıştı.

A'nın durumunda da görülebileceği gibi, genç ergen üzerindeki arkadaş grubu baskısı, gerçek olmaktan çok hayali bir baskıdır. Bu yüzden, bu yaştaki çocuğumuz bizden "herkesin sahip olduğu"nu ileri sürdüğü bir eşya ya da özgürlük istediğinde, bu baskının gerçekten çok hayali olabileceğini de hesaba katmalıyız.

Genç bir delikanlı, babasından, arkadaşları gibi gece saat 1'e kadar dışarıda kalabilme izni ister. Bunun üzerine baba oğlunun arkadaşını arar ve ondan, saat 11.30'da döndüğünü öğrenir. Kısaca, genç çocuğunuz, benzeri önemli bir olayda arkadaşlarının yaptıklarını örnek gösteriyorsa; durumun gerçekten böyle olup olmadığı kontrol edilebilir.

Eğer arkadaş grubunun çocuğunuz üzerinde büyük bir etkisi varsa üzülerek belirtelim, bu ana-babanın kimi eksiklerinden dolaydır. Eğer biz kimi kısıtlamalar, değerler ve standartlar belirlemezsek, otoritemizi arkadaş grubuna kaptırır ve bunun sonuçlarına da katlanmak zorunda kalırız. Öte yandan, eğer kendimizi çocuğumuzun kafasındaki hayali grubun baskılarına kaptırmazsak, gerçek ya da hayal onun arkadaşlarının ne dediğine bakmaksızın, onun için "doğru" olanı yapmış olacağız. Ana-babalar olarak şunu unutmayalım ki, çocuğumuz sürekli bizimledir, arkadaş grubu ise geçicidir.

Çev: Hamdi ERKUNT

Çocuk Yetiştirmede Aşırı Hoşgörülü ve Koruyucu Tutumlar

İlhami FINDIKÇI

Sevgi, her çocuğun doğal gereksinimlerindedir. Aşırı koruma ise onun, gelişimini aksatabilecek düzeyde bağımlılık içinde yetiştirilmesidir.

Çocuğun yetiştirilmesinde, sağlıklı bir kişilik kazanmasında, ailenin önemi, artık bilinen bir gerçektir. Çok belirgin olmasa bile her ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasında farklar vardır. Bu açıdan, ailelerin çocuk yetiştirme tutumları, birçok araştırmaya konu olmuştur.

Ailelerin benimsedikleri çocuk yetiştirme tutumlarını belirleyen etkenler konusunda, kesin bir sonuca varılamamıştır. Ancak bu tutumların oluşmasında, ana-babanın kendi yetiştirilme tutumlarından etkilenmelerinin önemli rolü olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca, çocuk yetiştirme tutumlarının oluşmasında, ana-babanın "disiplin" konusundaki fikirlerinin de önemli rolü olduğu söylenebilir. Çoğu zaman sert, otoriter ve baskıcı bir eğitim yaklaşımı olarak düşünülüp kullanılsa da "disiplin"; aslında, genel anlamda çocuğun

yetiştirilmesi aşamasında, kazandırılması gereken kurallar ve ana-babaların bu konudaki yaklaşımlarını kapsar.

Haluk Yavuzer, çocuk yetiştirme tutumlarını beş başlık altında incelemektedir: 1- Aşırı baskılı ve otoriter tutum. 2- Aşırı hoşgörülü tutum-Çocuk merkezci aile. 3- Dengesiz ve kararsız tutum. 4- Aşırı koruyucu tutum. 5- Güven verici ve hoşgörülü tutum.

Atalay Yörükoğlu ise disiplin yönünden ailelerde saptanan aşırı tutumları, sıkı, gevşek ve tutarsız tutum, olarak incelerken aşırı hoşgörülü ve aşırı koruyucu yaklaşım biçimlerini, gevşek tutum başlığı altında toplamıştır.

Bu yaklaşım şekilleri, birbirlerinden kesin hatlarla ayrılmış değilse bile her tutumun, kendine özgü davranış kalıpları vardır. Sonuçta, bunların çocuk üzerindeki etkileri de farklı olmaktadır.

Çocuk üzerindeki kimi olumsuz etkilerinden dolayı, aşırı hoşgörülü ve koruyucu çocuk yetiştirme tutumları üzerinde durmakta yarar vardır. Çünkü bazı ailelerin, çocuğun gelişimini aksatabilen bu olumsuz tutumların ikisini de benimsedikleri görülmektedir.

Çocuk, doğduktan sonra, uzun süre, yakın çevresinin yardımına gereksinme duyar. Bu yardım, önemli ve gereklidir. Ancak, bilinçsizce yapılan yardım çocuğun gelişimini tehlikeye sokacak zararlı sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden, çocuğa yapılan yardım, onun gelişimini aksatacak nitelikte olmamalıdır.

Aşırı hoşgörülü ve koruyucu tutumun benimsendiği ailelerde, çocuk, doğumdan başlayarak, hemen her aile gibi, büyük bir ilgi ve sevgiyle karşılanır. Özellikle bebeklik dönemindeki ilgi ve sevgi, çocuğun sağlıklı biçimde gelişimi açısından, en büyük duygusal besi kaynağıdır. Ancak bazı ailelerde, çocuğun gelişmesiyle birlikte bu ilgi, normal sınırları aşar ve aşırı hoşgörülü tutuma zemin hazırlamış olur. Bu durum da çocuğun, hemen her alandaki gelişimini olumsuz biçimde etkileyebilmektedir. Ana-babanın bu eğilimi zamanla öyle bilinçsiz bir aşamaya gelir ki, çocuğun üzerine düşen görev ve sorumluluklar bile ana-babalar tarafından üstlenilir.

Burada altı çizilmesi gereken bir nokta da çocuk sevgisi ile aşırı koruyuculuğunun karıştırılmamasıdır. Sevgi, her çocuğun doğal gereksinimlerindedir. Aşırı koruma ise çocuğun gelişimini aksatabilecek düzeyde bağımlılık içinde yetiştirilmesidir.

Bu konuda, özellikle tek çocuklu ve geç yaşta çocuk sahibi olan ana-babaların, da-

ha çok hataya düştükleri görülmektedir.

Bu tür ailelerde, çocuk, kendi başına yürüyebilecek olgunluğa ulaştığı halde, düşer korkusuyla yürümesine ve hatta yürüme alıştırmaları yapmasına izin verilmez. Kaşık, çatal kullanabilecek çağa geldiği ve yemeğini kendisi yiyebildiği halde, anne tarafından yedirilir. Giyinebildiği halde, anne tarafından giydirilir. Okulu yakın olduğu ve gerekmediği halde, her zaman birlikte gidilir. Banyosunu kendi başına yapabildiği halde, o da anne tarafından yaptırılır. Ya da tüm bu işler, bir yardımcıya yaptırılır. Bu örnekler çoğaltılabilir. Çocuğun kendi başına başarabildiklerinin, onun yerine anne-baba tarafından yapılması, çocuk açısından zararlı sonuçlara yol açabilmektedir.

Çocuğa bir zarar geleceği, başaramayacağı ya da kendilerinin istediği biçimde yapamadığı düşüncesinden hareketle hemen her şey onun adına yapılır. Böylece çocuk, çeşitli beceri ve davranışları kazanabilmek için gerekli olan alıştırmalardan, araştırmacı bir bakış açısından mahrum kalabilmektedir.

Bu tür yanlış yaklaşımların, çocuğun bedensel, kişilik, sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz biçimde etkilediği söylenebilir.

Çocuk, teşvik edilmediği, deneyim fırsatı verilmediği için bedensel gelişim açısından yaşlarına oranla daha geç gelişebilir. Birtakım becerileri kazanmakta gecikebilir. Sonuçta daha geç emekleyebilir ve daha geç yürüyebilir.

Aşırı hoşgörülü ve koruyucu tutumu benimseyen ailelerin çocuklarında, zayıf, başkalarına bağımlı bir kişilik yapısı gelişebilir. Bu ailelerin çoğunda ise çocuk, bu davranış kalıplarına alışır ve bunu kullanır. Özellikle aşırı hoşgörünün ön planda olduğu ailelerde ise çocuk, ailenin merkezi durumuna geçer ve kendi üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmez. Buna zorlandığında ise aileden çeşitli isteklerde bulunur, koşullar öne sürer.

Bu çocuklar, sosyal gelişim açısından da şanssızdırlar. Genelde grup içine girmekte güçlük çekmekte ve yalnız kalabilmektedirler. Çünkü ailenin aşırı koruyucu yaklaşımı çocuğun sürekli beklenti içinde olmasına, kendi başına bir şeyler yapamamasına, aktif olamamasına, sorumluluklarını yerine getirememesine yol açmıştır. Evde olduğu gibi, ev dışındaki dünyadan da aynı yardımı ve aşırı ilgiyi bekleyen çocuklar, söz konusu ilgiyi dışarda bulamayınca, kırıklığa uğrayabilmektedirler. Yine evde olduğu gibi, arkadaş

grubunun merkezinde yer almak isterler. Ayrıca gruptaki sorumluluklarını yerine getirmekten acizdirler ve grup üyelerini yönetmek isterler. Dolayısıyla da grup tarafından dışlanırlar. Okul ve daha sonraki toplumsal hayatta da benzeri nedenlerden dolayı başarısız olabilen bu çocuklar, topluma uyum göstermekte güçlük çekebilmektedirler.

Aile, zaman zaman çocukları karşısındaki tutumlarını gözden geçirmeli ve eğer olumsuz sonuçlar doğuran tutumları varsa bunlar üzerinde durmalıdır. Zararın neresinden dönülse kârdır.

Başından beri yalnız kalışı, arkadaşlık ilişkileri kurmakta güçlük çekmesi gibi karşı karşıya kaldığı bütün bu olumsuz olaylar sonucunda, çocukta birtakım duygusal sorunlar da görülebilmektedir. Bunların dışında çeşitli uyum, davranış bozuklukları da görülebilir.

Bütün bunlar, ana-baba-çocuk üçgenindeki iletişim ve etkileşim ortamının da bozulmasına yol açabilmektedir.

Çocuğun, ailesinin aşırı hoşgörülü ve koruyucu çocuk yetiştirme tutumunun olumsuz sonuçlarıyla hayatının sonuna dek karşı karşıya kalacağı söylenebilir.

Aile, zaman zaman çocukları karşısındaki tutumlarını gözden geçirmeli ve eğer olumsuz sonuçlar doğuran tutumları varsa bunların üzerinde durmalıdır. Aile, her şeyden önce, bu olumsuz tutumunu değiştirebileceğine inanmalı ve bu yolda çaba göstermelidir. Bilindiği gibi zararın neresinden dönülürse kârdır. Ana-baba, hoşgörülü ve koruyucu olmalıdır. Ancak bu, çocuğun bireysel gelişimini aksatacak düzeyde olmamalıdır. Ana-baba, yaşayış biçimleriyle iyi birer etkileşim modeli ve olumlu birer örnek oluşturmalarıdır.

Özellikle hemen her alandaki deneyimlerine, ortam hazırlamalı, fırsat verilmeli ve desteklenmelidir. Doğduğu günden başlayarak dünyayı anlamaya, olup bitenleri öğrenmeye çalışan çocukların bu çabaları, ailelerince desteklendiği ve yardım edildiği ölçüde gelişir. Yardım, çocukla ana-babası arasında karşılıklı sorumluluğu geliştirecek biçimde olmalıdır. Başarısı uygun ölçülerde ödüllendirilmeli, daha üst düzeyde deneyimlere olanak hazırlanmalıdır.

Ana-babalar, çocuklarının, her alanda sağlıklı biçimde gelişmelerinde toplumsal hayatta, üstlenecekleri görevleri yerine getirmelerinde, ülkelerine yararlı vatandaşlar olmalarında kendilerinin büyük etkileri olduğunu unutmamalıdır.

KAYNAKÇA

1- Yavuzer, H. Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986.

2- Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı. (II. Basım). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1986.

İyi Bir Anaokulunun Özellikleri Neler Olmalıdır?

Yrd. Doç. Dr. Nurper SAVAŞ-ÜLKÜER

Değişik ve çeşitli materyal ve faaliyetler, çocuğa sadece seçme becerisi ve özgürlüğü kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda zengin bir uyarıcı çevre ile zihin gelişimine de büyük ölçüde katkıda bulunur.

Günümüzde okul öncesi çağda çocuğu olan çoğu ana-babaların en çok sorduğu soru; "Çocuğumu hangi anaokuluna vereyim?" olmaktadır. Bir taraftan çalışan anne sayısının hızla artması, öbür taraftan okul öncesi eğitimin çocuğun okul başarısını arttırmadaki rolünün daha yaygın olarak kabul edilmesi, bu soruyu daha sık sorulur hale getirmektedir. Tabii, bu sorunun bir de ekonomik boyutu vardır ki, cevabı, daha içinden çıkılmaz hale getirir.

İyi bir anaokulu ve yuvanın özellikleri neler olmalıdır? Anne-babalar çocuklarına bir okul öncesi eğitim kurumu seçerlerken nelere dikkat ederlerse daha uygun bir seçim yapmış olurlar? Bu yazı, anne-babaların bu sorularına cevap bulmak amacı ile hazırlanmıştır.

Genelde, okul öncesi bir eğitim kurumu, şu açılardan değerlendirilebilir:

- 1- Fizik çevre,
- 2- Sağlık ve emniyet tedbirleri,
- 3- Beslenme,
- 4 -Yönetim,
- 5- Personelin nitelikleri,
- 6- Personel-anne-baba etkileşimi,
- 7-Personel-çocuk etkileşimi,
- 8- Çocuk-çocuk etkileşimi,
- 9- Eğitim programı,
- 10- Değerlendirme.

Bu sayılan maddelerin, çocukların gelişim ve eğitimleri açısından ne anlama geldiklerini açıklamak ve anne-babaların kendilerinin değerlendirme yapabilmesini sağlamak için, bu maddeler kısaca gözden geçirilecek olursa;

1-Fizik çevre : İyi bir fizik çevre, her şeyden önce, çocukların rahatça hareket edebilmelerine olanak sağlamalıdır. Bu ilke, hem bina içinde hem de bina dışında yani bahçede söz konu-

sudur. Bu olanağın sağlanmasında, tabii düzen de önemli yer tutar. Bazen, küçük fakat akıllıca düzenlenmiş, her alandan yararlanılmış oyun alanları da çocuklara rahat hareket olanağı sağlayabilir.

İyi bir fizik çevre, materyal ve faaliyette çeşit demektir. Değişik ve çeşitli materyal ve faaliyetler, çocuğa sadece seçme becerisi ve özgürlüğü kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda zengin bir uyarıcı çevre ile zihin gelişimine de büyük ölçüde katkıda bulunur. Materyaller, çocukların uzanabilecekleri yükseklikteki açık raflarda, çocukların dikkatini çekecek şekilde kendilerine sunulmalıdır. Çevrenin uyarıcılık özelliğini koruyabilmesi için bu materyaller sık sık değiştirilmelidir. Böylece, çocuğun ilgisi üst düzeyde tutulabilir.

İyi bir fizik çevre, çocukların bireysel ihti-

**Çocuğun,
duygularını çeşitli
şekillerde ifade
edebilecek
dramatik faaliyetlerde
bulunabileceği ve
zihinsel gelişmesine
katkıda bulunabileceği
ortamlara da
gereksinimi vardır.**

yaçlarına cevap verebilecek şekilde düzenlenmelidir. Bu bireysel ihtiyaçlar, kendine ait bir eşya dolabından, ortamdaki sıkıldığında "başını dinleyebileceği" bir dinlenme köşesi ihtiyacına kadar değişiklik ve çeşitlilik gösterir. Bununla beraber, çocuğun duygularını çeşitli şekillerde ifade edebilme, yani dramatik faaliyetlerde bulunabileceği ortamlara da ihtiyacı vardır. Aynı şekilde, zihinsel gelişme katkıda bulunabilecek faaliyetlerin gerçekleştirileceği ortamlara da ihtiyaç bulunmaktadır. Bütün bu eğitim ve gelişim ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabilmesi için, fizik çevrede belirli düzenlemeler getirilmiştir. Bunlar genellikle "köşeler" olarak adlandırılır. Planlanan eğitimin özelliğine göre; bazen bu köşeler sayı ve özellik olarak değişebilirlerse de bazı köşeler, anaokulunun temel köşeleri olarak kabul edilirler ve her türlü uygulamada, yukarı-

da belirtilmeye çalışılan bireysel ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol oynarlar.

Anne-babaların bir anaokuluna veya yuvaya girdiklerinde hemen görmeleri gereken temel köşeler şunlardır:

a. Blok köşesi: Bu köşedeki çeşitli ve birbiriyle matematik ilişkileri olan bloklar (ki, genellikle tahta ve renksizdirler); çocuğun psikomotor (büyük ve küçük kasların kullanımı), zihin gelişimi (ilişki kurabilme, problem çözebilme), sosyal gelişim (arkadaşları ile işbirliğine girebilme, kurallar koyabilme, koyulan kurallara uyabilme vb.), dil gelişimi (yaptıklarını ve yapmak istediklerini arkadaşlarına izah etme vb.) gibi gelişim özelliklerinin doğal bir yolla ortaya çıkmasına yardımcı olur.

b. Evcilik köşesi: Çocuğun gerçek yaşama uyum sağlama çabasında aile birey ilişkilerini, insan-toplum iliş-

kilerini yaşayarak ve yine doğal bir yolla öğrendiğini, sözel ve davranış olarak sergileme olanağı bulunduğu ortam evcilik köşesidir. Evcilik köşesi, genellikle bir evde bulunması muhtemel ev eşya ve araçlarının, çocukların boyutundaki örnekleriyle hazırlanmıştır. Yine bu köşede rol alma, dramatizasyon ve benzeri faaliyetlere fırsat sağlayacak yetişkin giyecekleri, araç ve gereçleri de bulunur.

c. Masa oyuncakları köşesi: Bu köşe; şekil, renk, sayı ve diğer matematik kavram ve ilişkilerini oyun yolu ile ve somut örneklerle çocuğa kazandırmayı amaçlayan yap-boz ve bulmaca türü oyuncakların bulunduğu köşedir. Bu köşedeki oyuncakların, çocukların yetişebileceği yükseklikteki alçak ve açık raflarda, çocukların ilgisini çekebilecek şekilde yerleştirilmesi gerekmektedir. Genellikle, rafların hemen yanında, ço-

Fizik çevrede bulunanlar, çocukların tüm gelişmelerine doğal bir ortamda katkıda bulunmakta ve çocuklara, kendilerini kolayca anlatma olanağı vermektedir.

cukların bu oyuncaklarla rahatça oynayabilecekleri bir masa ve sandalyeler de bulunmaktadır.

d. Kitap köşesi: Okul öncesi çağ çocuğu her ne kadar okuma yazma bilmiyor ise de ve okul öncesi dönemde okuma yazma öğretilmiyorsa da çocukların gelişim düzeylerine uygun, renkli resimleri olan kitapların bulunduğu bir köşe, değişik gelişim ve eğitim ihtiyacına karşılık verebilir. Örneğin; çocukların kitaplara olan ilgi ve meraklarını artırarak onları, okula ve öğrenmeye güdüler. Resimlere bakarak kendilerinin yaratacağı ve anlatacağı hikâyeler, yaratıcı düşünme ve sözel ifadenin kazanılmasını sağlar.

e. Kukla köşesi: Genellikle çeşitli kuklaların ve bir kukla sahnesinin bulunduğu köşedir. Yine bu köşede, çocuklar yaratıcı düşünme ve sözel ifadelerinin gelişmesini sağlayıcı dramatik faaliyetlerini gerçekleştirirler. Ellere geçirdikleri kuklanın kimliğine bürünerek, bazen normal kendi çekingen ve içe dönük kimliklerinden kurtulabilirler; arkadaşları ile kuklalar yolu ile yeni değişik et-

kileşimlerde bulunabilirler.

Görüldüğü gibi bir fizik çevre derken görmek istenilen bu köşeler ve diğerleri, çocukların tüm gelişmelerine doğal bir ortamda katkıda bulunmakta ve çocukların kendilerini eğitimcilere, öğretmenlere ve ana-babalara rahatça anlatma imkânı vermektedir. Bu sayılan köşeler, materyal ve faaliyetten zengin bir çevrenin yaratılmasında da rol oynar.

2. Sağlık ve emniyet tedbirleri: Çocukların grup halinde bakılıp eğitildikleri bir yerde, en önemli konulardan biri de ortamın emniyetli ve sağlıklı olmasıdır. Kurum, sağlık açısından temizlik kurallarına uymak zorundadır. Bu temizlik kuralları; başta mutfak olmak üzere, lavabo, dinlenme yerleri, oyun alanları ve kurumun tüm kısımlarında geçerlidir. Kurumun düzenli bir şekilde dezenfeksiyonu şarttır.

Diğer taraftan belirli emniyet tedbirleri de alınmalıdır: Acil hallerde (yangın vb.) yapılacak işlemler ve uygulayacak kişiler daha önceden belirtilmeli ve herkesin görebileceği yere asılmalıdır. İlaç ve benzeri kimyasal maddeler

(ecza dolabı, temizlik malzemeleri, dezenfektanlar vs), çocuklardan uzakta ve kilitli olarak bulundurulmalıdır. Elektrik gibi, dik merdivenler gibi çocuklara tehlike arzedecek durumlar emniyetli hale getirilmelidir.

3. Beslenme : Sağlıklı bir gelişimin temeli, dengeli ve yeterli beslenmedir. Tabii aynı zamanda sağlıklı beslenmedir. Yukarıda belirtilen sağlıklı sağlık tedbirleri, besinleri hazırlamada da geçerlidir. Besinlerin hazırlandığı mutfakın temizlik kurallarına uygun olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, mutfak personelinin temel temizlik alışkanlıklarını kazanmış olması gerekmektedir. Bunlar genellikle; temiz giyim, saçların toplanmış olması ve her şeyden önemlisi, el yıkama alışkanlıklarının bulunması olarak belirlenebilir.

Bunun yanı sıra, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre hazırlanmış menülerin, ana-babaların görebileceği bir yere asılmış olması gerekir. Böylece, aile, çocuğunun kurumdaki beslenme durumundan haberdar olmuş olur ve evdeki beslenme düzenini de dengeli ve

yeterli beslenmeyi ayarlayacak şekilde düzenler. Burada, okul öncesi eğitim kurumları için en ideal olan beslenme planı ise bu konuda uzman diyetisyenlerin, çocukların ailelerinden aldıkları bilgiye göre yemek yeme alışkanlıklarını belirleyip bu alışkanlıklardan yola çıkarak hazırlayacakları bir dengeli ve yeterli beslenme programı olmasıdır. Yalnız böyle bir uygulamanın, gerek ekonomik gerekse personel yetersizlikleri nedeni ile gerçekleşmesi kolay değildir. Bu arada, zaman zaman çocukların iştah durumlarından ailenin haberdar edilmesi de dengeli ve yeterli beslenmenin sağlanmasında büyük ölçüde yararlı olabilir.

4. Yönetim: İyi bir yönetim; idareci, öğretmen, yardımcı personel ve ana-babalar arasında sağlıklı iletişim demektir. Kurumun uygulayacağı eğitim programları, ilkeleri ve idari kuralla-

rın ana-babaların da görebilecekleri bir yere asılmasında yarar vardır. Daha önemlisi, bu ilke ve kurallar, ana-babaların da fikirleri alınarak yapılmışsa sağlıklı iletişimin temel şartı yerine getirilmiş olur. Tabii burada, birinci derecede, bu ilke ve kuralların idareci ve öğretmenler tarafından beraberce alındığı varsayılmaktadır.

5. Personelin nitelikleri: Bir okul öncesi eğitim kurumu; personel, idareci, öğretmenler ve yardımcı personelden oluşmaktadır. Bugün, çocuk gelişimi ve eğitimi alanındaki bilgi birikimi, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin niteliklerinde de daha üst düzeyde bir değişmeye neden olmuştur. Önce, anaokulu öğretmenin orta dereceli bir eğitimden değil, ama bir yükseköğrenimden geçmesi gerektiği ilke olarak kabul edilmiş ve üniversiteler bünyesinde, anaokulu öğretmenliği

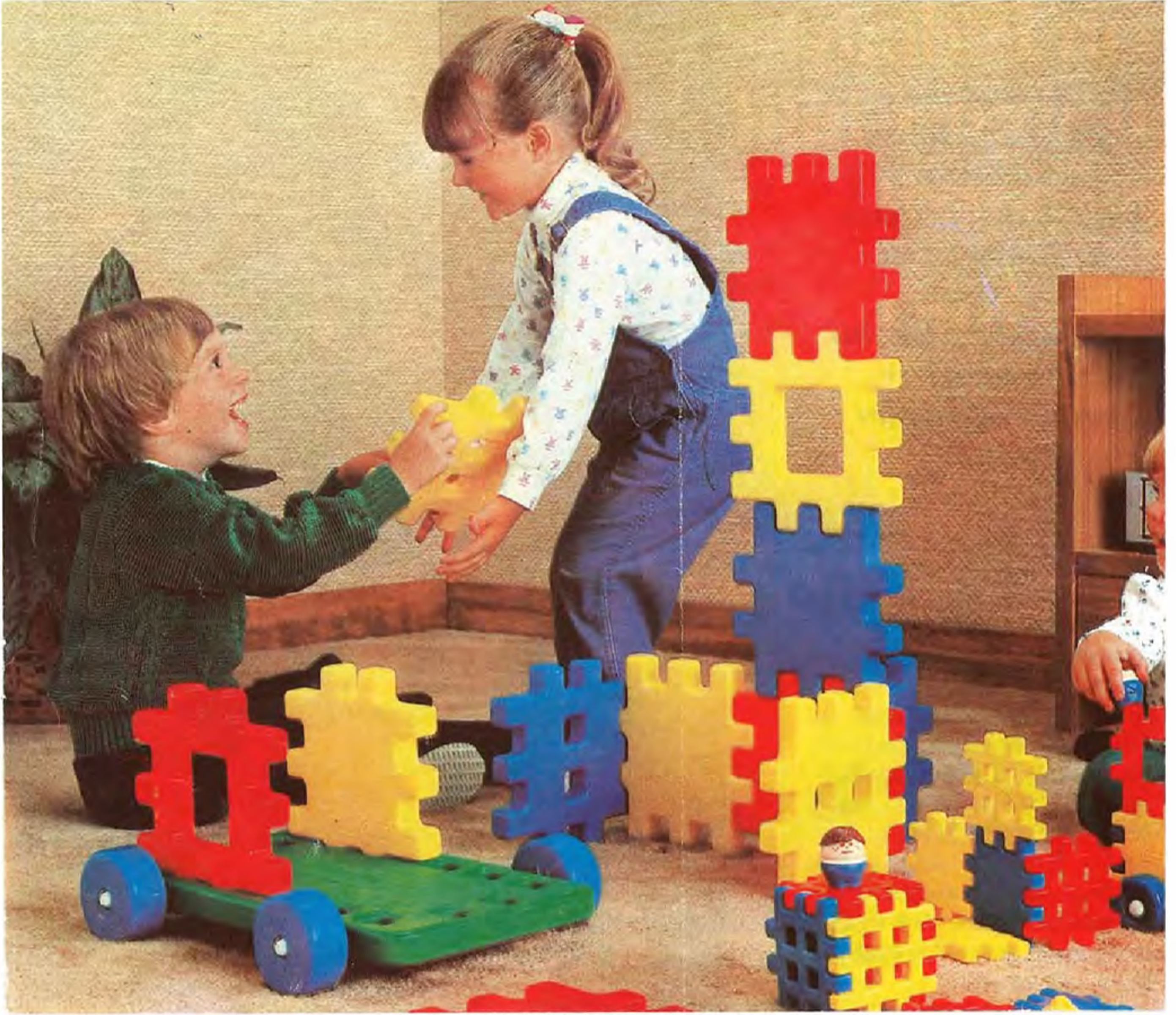
ön lisans programları açılmıştır. Tabii bu yeni bir yasal uygulamadır ve hali hazırda değişik eğitim ortamlarından gelmiş okul öncesi öğretmenleri ile karşılaşmak mümkündür. Diğer taraftan, okul öncesi öğretmenliğinde, bilginin yanında tecrübe ve kişilik özelliklerinin de önemli nitelikler olduğu gerçektir.

Ana-babalar açısından duruma bakılacak olursa; kendileriyle iyi ilişki kuran, dinleyen ve çocukları konusunda bilgi vermeye hazır, çocuklarla uyum içinde olan ilgili bir öğretmen ve idareci olumlu niteliklere sahiptir. Bu arada, kurumda bulunan diğer yardımcı personelin, gerek görünüş gerekse davranışlar açısından kurumla uyum içinde olması gerekir.

6. Personel ana-baba etkileşimi: Çocuklar, ailelerinin önemli bir parçasıdır. Bu nedenle kaliteli bir eğitimi amaçlayan her okul öncesi eğitim kurumu, ana-babaların

**Ana-babalar,
çocuklarının
öğretmen,
yardımcı personel ve
yöneticiyle olan
etkileşimlerini
aktarırlarken
dikkatli ve duyarlı
olabildikleri takdirde,
personel-çocuk
etkileşiminin
sağlığı hakkında da
bir bilgiye sahip
olabilirler.**

ihtiyaç, ilgi ve isteklerini de göz önünde tutmak zorundadır.

Ana-babalık ve öğretmenlik; değişik, fakat aynı zamanda birbirini tamamlayan rol ve sorumlulukları içerir. İyi bir okul öncesi kurumu, sadece okulun programı ve çocuklarının okul yaşantıları konusunda aileyi haberdar etmekle kalmaz, aynı zamanda ana-babaların programlara katılma yollarını da araştırır. Bunlar genellikle, toplantılar, seminerler ve kültürel faaliyetler şeklinde gerçekleştirilebilir.

O halde ana-babalar, kurum seçerlerken, seçtikleri

kurumun kendilerine ne kadar söz hakkı tanıdığına da dikkat etmelidirler.

7. Personel - çocuk etkileşimi: Ana-babalar, çocuklarını kuruma yerleştirdikten sonra da gözlemlerine devam etmelidirler. Çocuk-personel (genellikle öğretmen) ilişkisi, zamanla ortaya çıkabilecek fakat aynı zamanda kaliteli bir eğitimin önemli bir parçasıdır.

Ana-babalar, sabah ve akşam, çocuklarını okula bırakır ve alırlarken ve zaman zaman kuruma yaptıkları daha uzunca ziyaretleri sırasında, öğretmenin ve diğer personelin çocuklara gösterdiği ilgi-

nin sıcaklığını, içtenliğini, sevecenliğini ve yumuşak otoriteyi değerlendirebilirler. Bunun yanı sıra, çocuklarının; öğretmen, yardımcı personel ve idareci ile olan etkileşimlerini aktarırken dikkatli ve duyarlı olabildikleri takdirde, personel-çocuk etkileşiminin sağlığı hakkında da bir bilgiye sahip olabilirler.

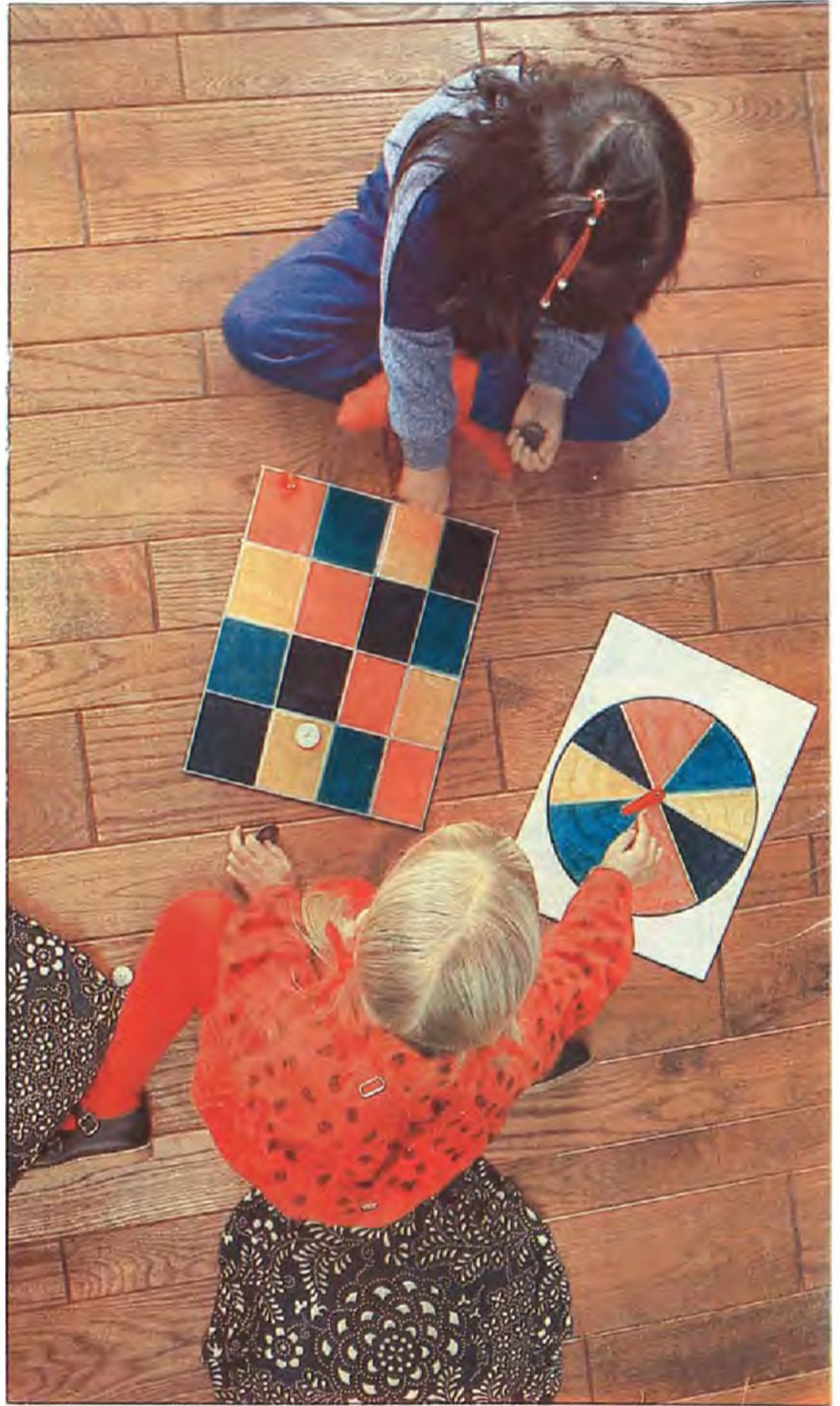
8. Çocuk-çocuk etkileşimi: Çocuklar, sadece öğretmen ve kurduğu eğitim ortamından değil, birbirlerinden de bir şeyler öğrenirler ve birbirlerinin davranışını etkileyebilirler. Bunun bilincinde olan öğretmenler, ço-

İyi bir okul öncesi eğitim kurumu, çocuklarının hedeflenen gelişim özelliklerini ne ölçüde gerçekleştirdiklerini anlamak üzere, değerlendirmeler yapar.

cuk-çocuk etkileşiminin de sağlıklı ve istenilen şekilde olmasına özen gösterirler. Bu durum, genellikle ana-babalara, sıcak ve yakın arkadaşlık ilişkilerinin sergilenmesi şeklinde yansiyabilir.

9. Eğitim programı: İyi bir okul öncesi eğitim kurumunda uygulanan eğitim programı, genelde, çocukta güven duygusunun gelişmesine, sosyal becerilerin kazanılmasına, yaratıcı düşüncesine, neden ve nasılları bulmasına, soru sormasına, deneme yapmasına, dilin gelişmesine yardımcı olur. Tabii bu gelişmeyi hemen gözlemek imkânsızdır. Yalnız, çocukta gözlenen olumlu değişme, yukarıda belirtilen alanlardaki gelişme ve gelişme eğilimleri, ana-babalar için bir ölçüt olabilir.

10-Değerlendirme: İyi bir okul öncesi eğitim kurumu, eğitim verdiği çocukların hedeflediği gelişim özelliklerini gerçekleştirip gerçekleştiremediklerini anlamak üzere, düzenli ve sistemli bir şekilde değerlendirmeler yapar. Bu değerlendirmelerinin so-

nuçlarının, en az yılda üç defa olmak üzere ana-babalara iletilmesi gerekir.

Yine, iyi bir okul öncesi eğitim kurumu, öğretmen ve diğer ilgili personeli ile birlikte, aralarına ilgili ve istekli ana-babaları da alarak, kurumun eğitim programının yıllık değerlendirmesini yapmalıdır. Böyle bir çalışma, kaliteli bir okul öncesi eğitimin devamının sağlanması için gereklidir.

Görülüyor ki, okul öncesi bir eğitim kurumu; personeli, çocukları, ana-babaları ve eğitim programlarıyla bir bütündür. Bu nedenle, bir okul öncesi eğitim kurumunu değerlendirirken bu boyutları göz önünde bulundurmak gerekir.

KAYNAKÇA

— Young Children, Cap 2. May, 1983, 51-53; Cap 3. July, 1983, 53-57; Cap 4. September, 1983, 46-51.

Okul Öncesi Öğrenim Nasıl Olmalıdır?

Jean MARZOLLO

Oyun, çocukların doğal öğrenme ortamıdır. Bir çocuğun oyun oynayışı, onun, yaşadığı ortamdan birtakım şeyleri nasıl öğrendiğini gösterir.

Okulöncesi çocuğuna oyun oynamak için bolca zaman bırakan bir ana-baba, yanlış bilen bir anaokulu öğretmeninden daha olumlu davranıyor demektir.

Ben, anaokuluna gittiğim yıllarda; oyuncaklarımızla oynar, radyo dinler ve bir daire şeklinde yere oturarak, öğretmenimizle sohbet ederdik. Bir gün öğretmenimiz, hepimize tek tek "Babanız ne iş yapar?" diye sordu. Sıra bana geldiğinde, ben de, "Benim babam hiçbir iş yapmaz. Sabah evden çıkar, akşam gelir. Bütün işi annem yapar." demiştim.

Şimdiki anaokullarında, artık durum daha farklı. Çocuğun, ana-babası hakkında pek fazla konuşulmuyor. Çocuk bu tür bilgiler vermek istediğinde dinleniyor, ama bu iş için de zorlanmıyor. Artık çocuklar, bütün gün oturup yalnız sohbet de etmiyorlar. Anaokullarında daha birçok şey fazlasıyla değişmiş durumda. Yeni yeni programlar uygulanıp çok değişik ve çeşitli etkinliklerde bulunuluyor.

Çocuklar, anaokullarında geçirdikleri bu zamanda, acaba neler yapıyorlar? Anababalar olarak, çocuklarımızın bu zamanlarını mutlu ve hareketli bir biçimde geçirip geçirmediğini bilmek, bizim hakkımızdır. Bunu bilebilmek için, iyi bir okulun nasıl olması gerektiğini de bilmemiz gerekir.

Dört Yaşındakiler İçin İyi Eğitim Nasıl Olur?

İyi bir anaokulundan içeri girdiğinizde, büyük bir olasılıkla birtakım iyi eğitim etkinlikleriyle karşılaşacaksınız.

Oyun, Bir Öğretim Yolu Olarak Kullanılıyor.

Tümümüzün bildiği ve araştırmaların da ortaya çıkardığı basit bir gerçek vardır: Oyun, çocukların doğal öğrenme ortamıdır. Bir çocuğun oyun oynayışı, onun yaşadığı ortamdan, birtakım şeyleri nasıl öğrendiğini gösterir. Programında oyuna yeterince zaman ayırmayan bir anaokulu, çocuğun en iyi öğrenme yolunu kısıtlıyor demektir. Aslında, çocuğunu okula göndermeden önce, ona, oynamak için bol bol zaman bırakan ana-babanın; aşırı titiz, ama yanlış bilen bir anaokulu öğretmeninden daha olumlu davrandığı tartışılmaz.

Bir uzman şöyle diyor: "Çocuklar, bilgilerini, oyun aracılığıyla oluştururlar. Ufak çocuklar, bir sorunu ne zaman kendi kendilerine çözerlerse iyi ve doğru öğrenmek, onlar için o zaman olanaklı hale gelir. Bilim adamları bunu kanıtlamışlardır. O halde öğretmenlerin işi öğretmek değil, ama çocukların kendi kendilerine öğrenmelerine yardım etmektir."

Çocuklar, Araştırmak İçin Çok İlginç Şeyler Bulurlar:

Anaokullarındaki iyi öğretmenler, çocuklar için, oynayabilecekleri pek çok ilginç oyuncak ve malzemenin bulunduğu ortamlar hazırlarlar. Oyun ortamı iyi aydınlatılmış, havalandırılmış ve ço-

*Ufak çocuklar,
ne zaman bir sorunu
kendi kendilerine
çözerlerse
iyi ve doğru
öğrenmek de onlar
için o zaman
olanaklı olur.*

cuklar için emin bir yer olmalıdır. Oyuncaklar ve öteki malzemeler; eğlenceli, düşündürmeye ve yaratıcı etkinliklere yönelik olmalı (tahta bloklar, kil ve boyalar gibi), aşırı uyarıcı ve karmaşık olmamalıdır.

Öğretmenler, tüm sınıfı oyuncak ve malzemelerle doldurmaktansa, çeşitli oyuncakları dönüşümlü olarak kullanmalıdırlar. Ayrıca, ana-babalardan, okula, ilginç oyuncak ve malzeme getirmeleri de istenebilir.

Oyuncak ve malzemeler, çeşitli köşelerde toplanabilir. Örneğin; ev araçları, tahta

bloklar, kukla, okuma ve müzik dinleme köşeleri hazırlanabilir, ayrıca, el işi çalışmalarını için bir masa da düzenlenebilir.

Çocuğun Etkinlikleri Bir Sıra İçindedir ve Bir Amaca Yöneliktir:

Oyuna dalmış çocuklar, amaçsız bir biçimde davranmazlar. Kendilerine oynadıkları araçları, inceleyip tanıyacak kadar zaman tanırırlar. Ama bu süre, hiçbir zaman bu işten sıkılacak kadar uzun sürmez. Okuldaki günlerinin nasıl geçtiğini bilip, sonraki gün neler yapacaklarını bilmekten hoşlanırlar: Oyundan sonra uyku, daha sonra resim, el işi, sonra el yüz yıkama, diş fırçalama, sonra yemek ve dinlenme vs... Bazı sınıflarda, duvarda asılı bir panoda, yapılacak günlük işlerin bir listesi vardır. İyi bir anaokulu sınıfı, genellikle bir hareket yumağı, konuşma ve kahkaha içinde geçer. Öğretmenler, çocuklar için doğru ve gerekli olan etkinlikleri

ve ilginç durumları yaratarak, gürültüyü, rahatsız etmeyecek bir düzeyde tutarlar.

Etkinlikleri; Öğretmenler Değil, Çocuklar Yönlendirmelidirler:

İyi öğretmenler, çocukların ne düşündükleri, ne gözlemledikleri ve ne tür seçimlerde bulduklarına dikkat ederler. Kendilerini dinletmekten çok, çocuklara kulak verip onların, söz ve davranışlarını dikkate alırlar. Örneğin öğretmen, elişi çalışmalarında kendi istek ve zevklerine değil, çocuğun-kilere dikkat eder. (Toplu sınıf çalışmalarında bile ileride göreceğimiz gibi, çocukların istek ve eğilimleri temel alınır.)

İyi öğretmenler, oyun oynamayan çocukları arkalarına yaslanıp seyretmezler. Onları büyük bir ilgi ile izler, uygun düşünmeye yöneltecek sorular sorarlar. Bunlar genellikle, "evet" ya da "hayır" biçiminde yanıtlanamayacak sorular olmalıdır. Örneğin; "Bunu nasıl yaptın?", "Şimdi ne yapmayı tasarlıyorsun?" gibi. İyi öğretmenler, iyi birer dinleyicidirler. Çünkü onlar, küçük çocukları konuşmaya yöneltmenin, çocuk eğitiminin önemli ve sürekli bir yolu olduğunu bilirler. Örneğin, iyi bir öğretmen, çocuklarından, kendilerini yuva yapacak bir kuş

yerine koymalarını ve çevreden gerekli malzemeleri bulup getirmelerini isteyebilir. Çocukların böyle bir etkinliği gerçekleştirebilmeleri için düşünmeleri gerekmektedir. Uzman bir anaokulu öğretmeni "İyi öğretmenler, sadece isterler; ne olacağını anlatmazlar. Çocuklara her şeyi söylemek, onların eğlenmelerini ve düşünme süreçlerini baltalar." diyor.

***İyi öğretmenler,
kendilerini
dinletmekten çok,
çocukların söz ve
davranışlarını
dikkate alırlar.***

Çocuğun Bütün Gereksinimleri Karşlanır:

İyi öğretmenler, çocuğun, yalnız zihinsel gelişmesiyle değil, bütün gereksinimleriyle; sosyal, duygusal, yaratıcı ve bedensel gelişimiyle de ilgilenirler. Bir uzmanın dediği gibi: "İyi öğretmenler, çocukların gereksinimlerini bilirler ve bunları dikkate alırlar ki, okul evin bir devamı olabilsin."

İyi öğretmenler, her çocuğun güvenceye, özel ilgiye ve kulak verilmeye duyduğu gereksinimi anlarlar. Sınıf kuralları, bu gereksinimlere göre belirlenir. Öğretmen ve çocuklar, bu kuralları ara sıra tartışırlar. Böylece çocuklarca, bu kuralların amacının anlaşılması sağlanır. İyi öğretmenler, davranışlarını karşılıklı saygıya dayandırır ve başkalarına saygı gösterirler. Böylece çocuklar, onların bu davranışlarını gözlemleyip onları taklit edeceklerdir.

İyi bir öğretmen, kimi çocukların herhangi bir etkinlikte bulunabilmek için yardıma gereksinim duyduklarını, kimi çocukların ise daha özgür davranmak istediklerini bilir. Bu her iki tipin dışında kalan başka çocuklar da özgürlüğün ve yardımın bir birleşiminden yararlanabilirler. Çocuğa, gelişimlerine uygun etkinlikleri dengeli bir biçimde verebilmek, bir öğretmenin sanatıdır.

Öğretmenler Ne Yaptıklarını Bilmeli ve Anlatabilmelidirler.

Uzmanlar, anaokullarında ve okul öncesi eğitim veren merkezlerde, yöneticilerin ve öğretmenlerin bir araya gelecek kimi ilkeler doğrultusunda ve çocukların gereksinimlerine yönelik özel programlar geliştirmelerinin yerinde

olacağını belirtiyorlar. Böylece onlar kendi amaçlarını belirlerken, yaptıkları hakkında daha çok sorumluluk duyacaklar ve öğrettiklerinin çocuklarca bir iş başarılmada kullanması onları daha çok gururlandıracaktır.

Programlara sahip çıkma duygusu olan bir öğretmen, ana-babalar ve öteki öğretmenlerle, bu programı geliştirerek çocuklar için en iyisini yapmaya çalışır ve daha iyi bir iletişim kurar.

Ana-babalara bir programı anlatabilmek önemlidir. Çünkü kimi ana-babalar, bloklarla oynamanın ya da legolarla bir şeyler inşa etmenin eğitimle ilişkisini hemen göremeyebilir. İyi öğretmenler, olup bitenleri görmeleri için ana-babaları, sınıflara davet ederler. Ana-babalar, olayı ne denli iyi anlarırsa, öğretmenlerle o denli çok işbirliğine girerler.

İYİ BİR PROGRAM NASIL OLMALI?

Dört yaşındaki çocuklar için düzenlenmiş iyi bir

Çocukları konuşmaya yöneltmek, çocuk eğitiminin önemli ve sürekli bir yoludur. İyi bir anaokulu öğretmeni bunu bilir.

program; çocukların kendileri, başkaları ve yaşadıkları dünya hakkında bilgi sahibi olabilmeleri için oyundan ve grup konuşmalarından yararlanır. Böylesi bir program, dördüncü yaştaki çocuğu, altıncı yaşa hazırlamaya değil, o yaşı zengin ve hoş bir şekilde yaşatmaya yönelik olmalıdır.

İyi bir programda, çocuklar, sınıf ortamını araştırmaya ve deneyimlerini arkadaşlarıyla paylaşmaya yönlendirilmelidirler. Bunda

amaç, çocuklara, kendi başlarına düşünebilecek güveni vermek, onları tasarımlarda bulunmaya, başkalarıyla işbirliği yapmaya ve düşünceleri paylaşmaya yönlendirmektir.

Çocuklar, yetişkinlerden farklı olarak, yaptıklarını konularına göre ayırmazlar. Çocukların yaptıklarını, birbiriyle örtüşen konular halinde programlamak gerekir. Okuma, yazma, konuşma, dinleme, matematik, bilim, sosyalleşme, sanat, müzik ve beden eğitimi gibi.

Okuma Yazma ve Konuşma:

Bir küçük çocuk grubunu gözlemlediğinizde, çeşitli iletişim yeteneklerinin sergilendiğini görürsünüz. Bir çocuk, çocukların çoğunun yapamadığı bir işi yapıyor, bir hikâyeye kitabını yüksek sesle okuyor olabilir. Çocukların kimilerini, hikâyeyi yüksek sesle okurken görürsünüz. Aslında onlar, hikâyeyi daha önceden ezberlemişlerdir. Kimi çocuklar, resimlere bakarak hikâyeyi yüksek sesle an-

latacaklardır. Kimileri ise kitapla hiç ilgilenmeyeceklerdir bile.

Kimi çocuklar, konuşarak kafanızı şişirirken, kimileri de tek bir sözcüğü bile zor söyleyeceklerdir. Kimi çocuklar, arkadaşları konuşurken ya da öğretmen bir hikâyeye okurken sessizce oturup dinleyecek, kimileri ise etrafta zıplayıp duracaklardır.

Kimi çocuklar harfleri doğru, kimileri ise yanlış yazacaklardır. Kimileri de, kâğıdı sadece karalayıp bu karalamaları sanki gerçek sözcüklermiş gibi okuyacaklardır.

İyi öğretmenler çocukların gereksinimlerini bilir ve dikkate alırlar ki, okul, evin bir devamı olabilsin.

İyi bir programda; bu çocukların her biri, iletişim becerilerinin gelişme sürecinin bulunduğu aşamada ele alınır. Çocuklar kimi becerileri kazanmış olup, kimilerini de kazanma yolundadırlar. Öğretmenler, öğrencilerinin tümünün, aynı becerileri aynı zamanda kazanamamalarından dolayı telaşlanmazlar.

Okul öncesi bir eğitim kurumuna çocuğunu gönderen bir ana-babanın, en çok sorduğu soru genellikle şudur: "Çocuğum, ne zaman okuma-yazma öğrenecek?" Bu soru şöyle yanıtlanabilir: "Çocuğunuz okuma ve yazmayı şimdi öğreniyor. Ancak bu uzun zaman alan bir iştir. Çocuğunuz, henüz bir bebekken evde, konuşmayı ve kelimeler, harfler hakkında

bir şeyler öğrenmiştir, her geçen gün biraz daha öğrenmektedir. Ama bir çocuğun bir kitabı alıp okuyabilmesi ya da eline kalem alıp düşüncelerini doğru bir biçimde yazabilmesi için daha pek çok beceriler kazanması gerekir. Çocukların birçoğu, düzeye altı ya da yedi yaş dolaylarında, kimileri bundan erken ya da geç ulaşabilirler. Yapılabilecek pek çok şey olmakla birlikte, bu süreç hızlandırılmaz. Çocuklara ilginç hikâyeler okunabilir, onlar "kendilerince" kâğıda bir şeyler yazmaya yönlendirilebilirler. (Çocuklar, harfleri ya da sözcükleri yanlış yazsalar da karalamalar yapsalar da bunu, kendi kendilerine yapmalıdırlar.) Önemli olan, onlara yeteri kadar zaman ayırıp iyi bir iletişim kurabilmektir. Bu konuda eleştirici olunmamalı, tersine, onun gelişiminden gurur duyulmalıdır.

Harfleri, okumayı ve yazmayı sistemli bir biçimde öğretmeye çalışmak, dört yaşındaki bir çocuk için uygun değildir. Ama bu arada, sınıfta okuma yazma bilen

çocuklar, övülmeli ve deneyimlerini arkadaşlarıyla paylaşmaya yönlendirilmelidirler.

Matematik Becerisi:

Dört yaşındaki bir çocuğun, sayıları ve saymayı pek somut bir biçimde bilmesi gerekir. Bu, bloklarla, çubuklarla, sayma cetvelleriyle (abaküs), oyuncak kasa ve saatlerle, oyuncak terazilerle ve ölçme kaplarıyla yapılabilir. Çocuk, sayıları, kaç yaşında olduğunu tartışırken, odada kaç oyuncak bulunduğunu söylerken ya da salıncakta kaç kere sallandığını belirtirken kullanılır. Ölçme kavramını ise, çiçeklerinin boyu kadar kâğıtlar keserken ya da panoya, boy sırasına göre şeritler yapıştırırken öğrenir.

Öğretmenler de çocuklara, sayısal deneyimlerini ifade edebilecekleri başka yollar gösterirler: Bunu, resimler çizerek, cetvelle ölçümler yaparak, yapılan bir işin adım adım resmini çekip bunu oluş sırasına göre duvara asarak ve kimi eşyaları sınıflandırıp birbirleriyle karşılaştırarak yapabilirler.

Bilimsel Deneyler:

Malzemeyle oynamak ve sonuçlarını gözlemleyerek bilimsel deneyler yapmak, dört yaşındakiler için oldukça uygun bir deneyimdir. Doğuştan deneyiciler olarak (aslında, oyun da tam bir deneydir), bir işin nasıl olup bittiğini ve sonuçlarını görmekten hoşlanırlar.

Çocuklar bir malzemeyle oynarken, öğretmenler, onlara, zihinlerini çalıştırmaya yönelik ve sadece tek yanıt değil, çeşitli yanıtlar verebilecek sorular sorarlar. Onları, bir sürü fikir ortaya atmaya ve bunları sıralamaya yönlendirirler. Böylece çocuğun doğal yaratıcılığına fırsat tanımış olurlar. İyi öğretmenler, bir deneyden sonra, çocuklardan, bulduklarını ve öğrendiklerini arkadaşları ile paylaşmalarını isterler.

Sınıftaki canlı hayvanlar, çocuklara, başka canlıların gereksinimlerinin neler olduğunu gözleme olanağı verirler. Yemek pişirme olayı, on-

***Dört yaşındaki
bir çocuk,
her şeyi
kendi bakış
açısından görür ve
onun kendini
toplumun
bir parçası olarak
görmesi zaman alır.***

lara, çeşitli malzemelerin bir araya gelerek nasıl piştiklerini gösterir. Sağlık, sınıf için sürekli bir bilimsel deney konusudur. Çocuklar, tekdüze sağlık etkinliklerinin nedenlerini, el ve yüzlerini yıkarken, dişlerini fırçalarken ya da mendil kullanırken öğrenirler. Ayrıca, bedenlerine özen gösterir (havaya ve mevsime göre giyinmek gibi), bu konuda doğru kararlar almayı da öğrenirler.

Toplumsallaşma (Sosyalleşme) Becerile- ri:

Dört yaşındakilerin devam ettiği okulun öyle bir ortamı olmalı ki, çocuk, orada utanıp sıkılmadan arkadaşına, birlikte oyun oynamayı teklif edebilsin. Burası, bir oyuncağı paylaşmak için kavga eden çocukları engelleyip sorunu, başka yollardan çözebilmeleri için düşünebilmelerine yardımcı olacak bir ortam olmalıdır.

Çocuk, burada, evinden, yeni doğan kardeşinin resmini getirip arkadaşına gösterebilmeli, evindeki gibi rahatça oynayıp şarkılar söyleyebilmelidir.

Dört yaşındaki çocuklar, egosantrik (benmerkezci) bir devrede olduklarından, sorunları çözme becerileri ve sosyal becerileri hemen gelişmez. Çünkü, her şeyi kendi bakış açılarından görürler. Bu nedenle, başkalarını düşünmeleri ve kendilerini bir topluluğun parçası olarak algılamaları zaman alır.

Çocuklar, dışardaki dünyayı; çeşitli geziler yaparak, örneğin, itfaiye, pastane, çiftlik, dükkân ya da bir hayvanat bahçesini gezip görerek öğrenirler. Bu gezilerin amacı, çocukların toplum ve iş anlayışını geliştirmektir. Anababaları sınıfa davet ederek, onlardan çocuklara, kendi yaptıkları işlerden söz ettirmek yerinde olabilir. Özellikle, yanlarında, çocukların dokunabilecekleri araç, üniforma gibi şeyler getirmeleri çok güzel bir olay ve deney olacaktır.

Sanat Becerileri:

Dört yaşındaki çocuklar, kendi düşüncelerini; çamur, kil, el-işi kâğıdı, kuru ve suluboya ile ifade etmekten hoşlanırlar. Hayal gücü, çocuklar için hem bir beceri, hem de bir kâbus ve korku

Ona bir çiçeğin nasıl yapılacağını öğretmektense, bir kâğıdın nasıl yırtıldığı, kesildiği, boyandığı ya da kullanılacağı öğretilmelidir.

kaynağıdır. Kimi etkinlikler, onlara, korkularını yenmelerinde yardımcı olabilir (çamurdan canavarlar yapıp onları imha etmek gibi) ve bu, onların günlük programının bir parçası olmalıdır.

Çocuklara, hayal güçlerini serbestçe kullanma olanağı sağlanmalıdır. Onlara, gereksindikleri sanat becerilerini öğretmek de olasıdır.

Çocuğa bir çiçeğin nasıl yapılacağını öğretmektense, kâğıdın nasıl yırtıldığını, nasıl kesildiğini, nasıl boyandığını ya da nasıl kullanılacağını öğretmek gerekir. Daha sonra ondan, bir çiçek, uzay gemisi ya da uçak yapması istenebilir.

Müzik-Çalma ve Dinleme:

Çocuklar şarkı söylemeye, bir enstürman çalar gibi yapmaya, ritimler bulmaya ve müzikli oyunlar oynamaya bayılırlar. Müzik, onlara, kendilerini ifade edebilecek ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşabilecek yeni bir olanak sağlar. Bu tür etkinlikler, dikkatle yapılmalıdır. Onlara yeni bir enstürman göstermenin iyi bir yolu, müzik için özel bir zaman ayırmaktır. Birçok öğretmen, işe, tonal aletlerden çok, ritmik aletlerle başlarlar. Böylece, bütün sınıf birden aleti çaldığında sonuç korkunç bir şamata değil, hoş bir müzik olacaktır.

Tüm öğretmenler ve anababalar, bir enstürman çalmayı bilmezler. Ama, çocuklara çeşitli plaklar, kasetler dinleterek, onlara, iyi bir müzik dinleme olanağı sağlayabilirler.

Beden Eğitimi:

Dört yaşındaki çocuklar, sakın oyun oynama ve dinlenmenin yanı sıra, harekete de gereksinim duyarlar. Rahatça dışarı çıkıp oyun araçlarıyla oynamaya gereksinim duyarlar. Rekabet gerektiren oyunlara hazır değildir ama, toplu oynanan daire biçimli "yağ satarım, bal satarım" türünden oyunları severler. Kötü havalarda, binanın içinde, çocukların koşup oynayabilecekleri bir alan olmalıdır.

Anne-Babaların Çocuklarına Yönelik Yanlış Uygulamaları

Dr. Haim. G. GINOTT

Bir yalana gösterilecek olgun bir tepki, yalanın içeriğinin yadsındığını ve yalancının aşağılanmasını değil, yalanın anlamının anlaşıldığını yansıtmalıdır.

Çocuklara yapılan kimi uyarılar, yarardan çok zarar getirir. Sadece uzun vadeli hedeflerimizi bozmakla kalmaz, evde her zaman için büyük hasarlara yol açtırabilirler. Kimi uyarıları, tehditleri, rüşveti, söz vermeleri, alay etmeleri, yalan ve çalma üzerine vaazları, kalabalıkta kibarlık öğretimini yanlış davranışlara yol açan unsurlar olarak sayabiliriz.

TEHDİTLER

Yanlış davranışa davet - Çocuklar için, tehdit, istenmeyen bir davranışın tekrarlanması anlamını taşıyabilir. Bir çocuk, kendisine, "eğer sen bir daha şöyle yap..." dendiğinde, "eğer sen" sözlerini değil de, sadece, "bir daha şöyle yap" sözlerini duyar. Kimi kez de bu sözleri, "annem, bunu bir daha yapmamı bekliyor, eğer yapmazsam hayal kırıklığına uğrayacak" şeklinde yorumlar.

Her ne kadar, bu tür uyarılar yetişkinlere mantıklı gelse de aslında işe yaramaktan çok uzaktadırlar. Davranışın tekrarlanması için bir işaretler. Çünkü çocuğun özerkliğine bir meydan okuma niteliğindedirler. Böyle bir durumla karşılaştığında çocuk, çevresindekilere ve başkalarına bir aptal olmadığını kanıtlamak için hemen karşılık verecektir.

Beş yaşındaki Orhan, bir çok uyarıya rağmen, elindeki topu cama atıp tutmakta devam etmektedir. Sonunda annesi ona; "Eğer o topu bir daha cama atarsan, seni asla sokağa çıkarmayacağıma and olsun." demek zorunda kalmıştı. Daha bir dakika geçmemişti ki, kırılan camın şangırtısı, anneye uyarısının işe yaramadığını haber verdi. Top, son defa olarak cama vurmuştu. Daha sonra neler olduğunu, tehditleri, sert sözleri ve yanlış davranışları herhalde tahmin edebiliyorsunuz-

dur. Halbuki, aşağıda okuyacağınız olay, böyle bir yanlış davranışın, nasıl hiçbir tehdide gerek kalmadan giderilebileceğinin bir örneğini gösteriyor.

Beş yaşındaki Müjdat, ok atan oyuncak tabancasıyla, henüz bebek olan erkek kardeşine nişan alıyordu. Annesinin, "bebeği değil, hedefe nişan al" demesine rağmen Müjdat, bebeğe nişan almaya devam ediyordu. Bunun üzerine annesi, tabancayı Müjdat'ın elinden aldı ve "insanlar nişan almak için değildir" dedi.

Anne Müjdat'a hem yapılması düşünülenlerin yapılmasını hem de uyulması istenilen davranış ölçütlerini hatırlatmıştı. Çocuk da kendi benliğine bir zarar gelmeden hareketlerinin sonuçlarını öğrenmişti. Annenin dolaylı yoldan anlattığı şeydu : "Ya hedefe nişan alırsın ya da tabancanı bir daha göremezsin."

Bu davranışla, anne, yararsız uyarılardan kaçınmış, başarısızlığa uğraması kesin olan "Dur Müjdat, kardeşine nişan almaktan başka yapacak işin yok mu? Eğer böyle devam edersen tabancanı bir daha göremezsin." gibisinden sözler söylememiştir. Çok yumuşak huylu değilse, böylesine bir uyarıya karşı çocuğun tepkisi, büyük bir olasılıkla davranışın tekrarı biçiminde olacaktır. Sonra neler

olabilecekleri ise, hiç anlatmaya gerek kalmadan her ana-baba gözünde canlandırabilir.

RÜŞVET Mİ ÖDÜL MÜ?

"Eğer şöyle yapmazsan" mantığı - Aynı derecede yarardan çok zararı olan bir başka uyarı biçimi de çocuğa:

"Eğer şunu yaparsan (ya da yapmazsan) sana bir ödül vereceğim.", biçimindeki uya-

rıdır.

"Eğer kardeşine iyi davranırsan, seni sinemaya götüreceğim."

"Eğer yatağını ıslatmaktan vazgeçersen, ben de sana bayramda bir bisiklet alacağım."

"Eğer bu şiiri ezberlersen, seninle sandal gezintisi yaparız."

Bu "eğer şunu yapmazsan ya da yaparsan" türü yaklaşım, belki çocuğun, o anda

istenen bir davranışı gerçekleştirmesini sağlayabilir. Fakat sürekli kılamaz. Bu tür sözler, ona, yeteneklerinden şüphe ettiğimiz mesajını iletir. "Eğer şiiri ezberlersen" sözü, "yapabileceğinden emin değiliz" anlamına gelir. "Eğer yatağını ıslatmayı kesersen" sözü ise yapabileceğini sanmıyoruz" anlamını taşır.

Rüşvet şeklinde kullanılan ödüller için yapılan kimi ahlaki itirazlar da vardır. Örneğin; bir uzman, şu yolda konuşan bir çocuktan bahsediyor:

"İstediğimi, anneme, kötü olduğuma inandırarak elde ediyorum. Doğal olarak, onu, boşa ödeme yapmadığına ikna etmek için, yeterince kötü olmak zorundayım."

Böylesine bir mantık, kısa sürede "iyi" davranış karşılığında alınacak ödül ve kârlar için pazarlığa, şantaja ve git-tikçe artan isteklere yol açabilir. Kimi ana-babalar bu tür şartlandırmaya öylesine alışmışlardır ki, alışverişe çıktıklarında çocukları için de bir hediye almadan eve gelmezler. Çocukları, onları, kapıda bir "merhaba" ile değil, "bugün ne getirdin" sözleriyle karşılar.

Ödüllerin en çok yararlı ve en zevkli olduğu zamanlar, önce açıklanmadan verilen, bir sürpriz anlayışı ve övgü niteliği taşıdığı zamanlardır.

SÖZ VERME

Gerçekdışı beklentiler ve uygulamalar - Çocuğa bir şey için ne söz verilmeli ne de çocuktan bir söz vermesi beklenmelidir. Söz vermenin neden böylesine bir tabu olduğu düşündürücüdür. Çocuklarımızla olan ilişkilerimiz güven esasına dayanmalıdır. Çocuğa bir şey için

Çocuk söz vermeye zorlanmamalıdır. Çünkü içinden gelmeyen bir söz verdiğinde, karşılığı olmayan bir çek yazmış gibidir.

söz veriliyorsa bu aynı zamanda "söz verilmeyen" şeylere güvenilmeyeceği anlamına gelir. "Sözler", çocukta, kimi gerçekdışı beklentilerin oluşmasına yol açabilir. Hayvanat bahçesine gitmek için söz verildiğinde, bu, çocuğa; "eğer o gün yağmur yağmazsa, araba bozulmazsa ve eğer hasta olmazsa gerçekleşecek bir iş" olarak görünür. Yaşamda her zaman aksilikler

olabileceğinden, çocuklar kandırıldıkları ve ana-babalarına güvenilmeyeceği hissine kapılırlar. Bitmek bilmeyen "ama söz vermiştin" şikâyeti, geç de olsa, ana-babaya acı bir şekilde "keşke söz vermeseydim" dedirtir.

Gelecekte yapılacak iyi bir davranış ya da geçmişteki bir davranışın bırakılması hakkında çocuklardan bu tür sözler hem beklenmemeli ve hem de alınmamalıdır. Çocuk içinden gelmeyen bir söz verdiğinde, karşılığı olmayan bir çek yazmış gibidir. Bu tür hileli uygulamalar için çocuğa cesaret vermemeliyiz.

ALAY ETME

Öğrenmeye önemli bir engel - Alaycı bir anne-baba, çocuk için ciddi bir ruhsal bunalım kaynağıdır.

"Aynı şeyi daha kaç kere tekrarlamalıyım? Sağır mısın? O halde neden dinlemiyorsun?"

"Ne kadar kabasın. Yoksa ormandan mı geldin? Zaten ait olduğun yer de orası."

"Senin neyin var allahaşkına? Çılgın mısın, yoksa aptal mı? Senin sonunda ne olacağını tahmin edebiliyorum."

Bu tür sözler söyleyen ana-babalar, sözlerinin iletişimi engellediğini ve çocuğun kafasını intikam fantazileri ile doldurup onu karşı atağa geçmeye zorladığının farkında bile olmayabilirler.

Acı olayların ve bazı kalıplaşmış lafların çocuk yetiştirmede yeri yoktur. Yapılacak en iyi iş, "sen kim olduğunu sanıyorsun" gibi ifadeleri kullanmaktan kaçınmaktır. Şaka ya da ciddi olarak bu tür küçük düşürücü sözler söyleyerek çocuğu, kendinin ve arkadaşlarının gözünde kötü duruma düşürmemeliyiz.

YALAN SÖYLEME KARŞISINDAKİ TUTUMLAR

Ana-babalar, çok açık bir şekilde anlaşılan ve beceriksizce söylenen yalanlara karşı büyük öfke duyarlar. Çocuğun üstündeki başındaki lekelere rağmen boyalı duvarlara dokunmadığını ya da çikolata yemediğini söylemekte ısrar etmesi, insanı çileden çıkaran bir durumdur.

Çocuklar neden yalan söyler? Çocuklar, kimi kez, kendilerine gerçeği anlatma fırsatı tanınmadığı için yalan söylerler. Çocuk kardeşinden nefret ettiğini söylerse, annesi onu, doğruyu söylediği için dövecektir. Bunun üzerine çocuk, hem lafı döndürüp açıkça "artık kardeşini sevdiği" yalanını söyleyebilir. Annesi de onu kucaklayıp bir öpücükle ödüllendirebilir. Böyle bir durumdan çocuk, gerçeğin acı verdiği, yalanın ise ödül aldığı ve annesinin küçük yalanlarından hoşlandığı sonucunu çıkarabilir.

Eğer çocuğa namusluluğu öğretmek, çocuğun namuslu olmasını istiyorsak, o hoş gerçekler kadar, acı gerçekleri de duymaya hazır olmalıyız. Çocuğun hisleri olumlu, olumsuz ya da ne olursa olsun, onu yalan söylemesi konusunda yüreklendirmekten kaçınmalıyız. Böylece çocuk, bizim onun duygularına gösterdiğimiz dürüstlüğün en iyi davranış biçimi olduğunu öğrenecektir.

Doğruyu anlatan yalanlar : Gerçekler için cezalandırıldıklarında çocuklar, kendilerini savunmak için yalan söylerler. Ayrıca istedikleri halde elde edemedikleri şeyler hakkında da yalan

söyledikleri olur. Yalanlar, korkular ve umutlar hakkındaki gerçekleri anlatır. Söyleyenin ne olmak ya da ne yapmak istediğini açığa vururlar. Nelerin saklanmak istendiği sırrını taşırlar. Bir yalana gösterilecek olgun bir tepki, yalanın içeriğinin inkârını ve yalancının aşağılanmasını değil, yalanın anlamının anlaşılmasını yansıtmalıdır. Yalanlardan elde edilen bilgi, çocuğa, gerçekleri ve hayalleri birbirinden ayırması konusunda yardım etmek için kullanılabilir.

*Ana-babalar,
savunmaya
yönelik yalanlara
yol açacak
sorular
sormamalıdır.*

Küçük bir çocuk gelip de doğum gününde kendisine küçük bir fil verildiğini söylerse, "Her halde böyle olmasını düşledin," şeklinde yanıtlamak onun bir yalancı olduğunu kanıtlamaktan daha yararlıdır. Ona şöyle şeyler de söyleyebiliriz:

"Galiba bir filin olmasını arzuluyorsun."

"Kendine ait bir hayvanat bahçen olmasını arzuluyorsun sanırım."

"İçi hayvan dolu bir ormanın mı olsun isterdin?"

"Peki, doğum gününde neler geldi?"

Kışkırtılan yalanlar: Ana-babalar, savunmaya yönelik yalanlara yol açacak sorular sormamalıdır. Çocuklar, eğer özellikle verilecek yanıtlar biliniyorsa, ana-babaları tarafından sorguya çekilmekten pek hoşlanmazlar. Tuzak şeklindeki ya da kendilerini aptalca bir yalan söyleme ile utanç verici bir itiraf arasında seçim yapmaya zorlayan sorulardan nefret ederler.

Yedi yaşındaki Onur, babasının verdiği yeni tabancayı kırmıştı. Bu, onu çok korkutmuş, o da tabancanın parçalarını bodruma saklamıştı. Babası tabancanın parçalarını bulduğunda kıyameti koparacak nitelikte olan sorular sormaya başlamıştı.

BABA-Yeni tabanca nerede?

ONUR- Bir yerde olmalı.

BABA- Seni hiç onunla oynarken görmedim.

ONUR- Nerede olduğunu bilmiyorum.

BABA- Onu bul, tabancayı görmek istiyorum.

ONUR- Belki onu biri çalmıştır.

BABA - Sen kötü bir yalancısın! Tabancayı kırdın! Sakın bundan kurtulacağını

zannetme. En nefret ettiğim kişiler yalancılardır.

Bu soruşturmanın dışında baba; ona, uzun süre unutamayacağı bir dayak da atmıştı.

Bu çok gereksiz bir savaştır. Sinsice hafiyelik yapıp, cezalandırma yerine baba, şöyle söyleyerek oğluna yardımcı olabilirdi:

"Yeni tabancanı kırılmış gördüm."

"Fazla dayanmadı."

"Yazık, pek de pahalıydı."

Çocuk buradan pek önemli dersler çıkarabilir: "Babam anlayışlı biri. Ona dertlerimi anlatabilirim. Onun hediyelerine daha çok özen göstermeliyim."

YALANCILIKLA UĞRAŞMAK

Yalancılığa karşı olan tutumunuz gayet açık; çocuğu yalan söylemeye zorlamayacağız ya da duruma bir polisiye olaymış gibi yaklaşmayacağız. Bunun yanı sıra, olayı hiç görmezlikten gelmeyeceğiz. Örneğin, ne zaman çocuğunuz okuldan aldığı bir kitabı zamanında geri götürmemişse, ona, "Kitabını okula geri götürdün mü? Emin misin? Ama kitap hâlâ masanın üstünde durmuyor mu?" şeklinde sorular sormalıyız.

Bu tür sorular sormak yerine, sadece, "Okula kitabı geri götürme zamanının geldiğini biliyorum" türünden ifadeler kullanmalıyız.

Okuldan, size çocuğunuzun matematik sınavından kaldığını haber verdiklerinde çocuğa, "Matematikten geçtin mi? Emin misin? Ama bu sefer yalan söylemek işe yaramayacak! Çünkü öğretmenle konuştuk ve mate-

Çocuk yalan söylediğinde tepkimiz sinirli olmamalıdır. Olumlu yaklaşım, gerçekçi olmaktır.

matikten kaldığını öğrendik." gibi sorular sormamalıyız.

Bu sorular yerine, çocuğumuza doğrudan şöyle demeliyiz; "Matematik öğretmenin bize senin matematikten kaldığını söyledi. Bu nedenle çok üzüldük ve sana nasıl yardımcı olabileceğimizi düşünüyorduk."

Kısacası, çocuğu ne savunmak için yalan söylemeye kışkırtmalıyız ne de ona

kasıtlı olarak yalan söylemek için ortam yaratmalıyız. Çocuk yalan söylediğinde, tepkimiz sinirli ve şiddete dayalı olmamalı, aksine olayları kabul edip gerçekçi davranmalıyız. İstedığımız, çocuğumuzun bize yalan söylemeye gerek olmadığını öğrenmesidir.

ÇALMA

Çocukların, eve, kendilerine ait olmayan şeyler getirmeleri sık sık rastlanan bir olaydır. "Hırsız" ortaya çıktığında ise, olayı trajik bir hale getirmemek ve hemen vaaz vermeye başlamaktan kaçınmak oldukça önemlidir. Çünkü, doğruluk yoluna, onuru kırılmadan da yönlendirilebilir. Ona sakince ve kesin bir dille şöyle söylenebilir:

"Bu bisiklet sana ait değil, onu sahibine geri götür."

"Bu oyuncak tabanca sana ait değil, onu geri götür."

Çocuk bir şeker "çalıp" cebine attığında, yapılacak en iyi şey ona duygusal olmayan bir biçimde tepki göstermektir: "Cebindeki şekerin dükkanda kalması gerekiyor." Eğer çocuk şekeri aldığını inkâr ederse, cebini gösterip tekrar, "Cebindeki şeker bu dükkana ait. Onu rafa geri koy.", demeliyiz. Eğer bunu reddederse, cebindeki şekeri alıp ona "O, bu dükkana ait. Burada kalması gerek", deriz.

Yanlış soru ve doğru yanıt: Eğer çocuğunuzun, cebinizden para aldığından "emin" iseniz; olaya, ona bunu sormak yerine şöyle daha iyi yaklaşabilirsiniz: "Cebimden yüz lira almışsın, onu geri ver. "eğer para geri konulursa, ona ciddiyetle, "Paraya ihtiyacın varsa bunu bana söylemelisin, bir şeyler yaparız." Eğer çocuk, yaptığı

işi inkâr ederse, onunla tartışmayın ya da bir itirafta bulunması için zorlamayın. Fakat ona, "parayı aldığını biliyorum, onu geri ver" deriz. Eğer parayı harcamışsa, onunla sadece parayı nasıl geri ödeyebileceği konusunda konuşun, parayı hemen ödeyebilir ya da harçlığından kesebilirsiniz.

Çocuğa hırsız, yalancı demek ya da ona böyle giderse sonunun hapis hane olacağı konusunda kehanette bulunmaktan kaçınmak oldukça önemlidir. Ona bu davranışı "niçin" yaptığını sormak pek bir işe yaramaz. Bir "neden" bulabilmek için başka bir yalana başvurabilir.

Kendisiyle para ihtiyacı konusunda konuşmak istediğinizi söylemek daha yararlı bir tavidir:

"Bana yüz liraya ihtiyacın olduğunu söylemediğin için hayal kırıklığına uğradım."

"Eğer paraya ihtiyacın olursa, gel ve benden iste, mutlaka bir şeyler yaparız."

Eğer çocuğunuz, yasaklanan bir kavanozdan kurabiyeleri alıp yemişse ve ağzının kenarında da izler varsa, ona şöyle sorular sormayın:

"Kimse kavanozdan kurabiye aldı mı?"

"Sen kimin aldığını gördün mü? Sen hiç yedin mi? Emin misin?"

Bu tür sorular çocuğu bizim üzüntümüze hakaret niteliği taşıyan yalanlar söylemeye zorlar. En iyisi açık bir şekilde durumu anlatmaktır. Kural şudur: "Eğer yanıtını biliyorsanız, o soruyu sormayınız."

"Oğlum, sana bu kurabiyelerden yememeni söylemiştim, ama sen yedin, çok kızdım ve sana kırıldım."

**Kibarlık,
hem bir karakter
özelliği
ve
hem de toplumsal
bir beceridir.**

En son sözleriniz yeterli ve uygun bir cezalandırma niteliği taşır. Çocuğa bir rahatsızlık duygusu verir ve ona yanlış davranışını düzeltme konusunda bir sorumluluk yükler.

**KİBARLIĞI NASIL
ÖĞRETMELİ?
KABACA MI?
KİBARCA MI?**

Özel maddeler ve toplum içinde davranma kuralları: Kibarlık hem bir karakter özelliği hem de toplumsal bir beceridir. Kendileri kibar olan ana-babalar örnek alınarak ve onlar taklit edilerek kazanılan bir davranıştır. Her türlü koşullarda, kibarlık kibarca öğretilmelidir. Ama ne yazık ki, ana-babalar sık sık onu kabaca öğretirler. En bariz örnek, çocuk teşekkür etmeyi unuttuğunda, bunu yapmasını, herkesin önünde isterler. Ana-babalar daha kendileri yapmadan kimi şeyleri, çocukların yapmasını isterler.

Altı yaşındaki Reha'ya paketlenmiş bir hediye verilmiştir. O da merakla pakete sarılıp içinde ne olduğunu anlamaya çalışmaktadır.

ANNE- Dur, Reha! Hediyeye zarar veriyorsun! Bir hediye alındığında ne demelisin?

REHA- (Kızgınlıkla) Teşekkür ederim!

ANNE- Sen iyi bir çocuksun.

Anne bu nazik davranışı daha uygun ve etkili bir biçimde öğretebilirdi. Örneğin şöyle diyebilirdi; "Bu güzel hediye için teşekkürler Pınar Teyze". Bu sözleri Reha'dan her zaman beklemek yanlış bir hareket olmayacaktır. Eğer Reha öyle yapmazsa, annesi, daha sonra başka bir yerde böyle sosyal

gerekler hakkında konuşabilir. Örneğin şöyle diyebilir: "Pınar Teyze sana bir hediye almakla çok düşünceli davranmış. Hadi ona bir teşekkür kartı yazalım ki, o da onu düşündüğümüz için sevin-sin."

Her ne kadar doğrudan bir girişimden karmaşık gözükse bile, bu tür davranış daha etkilidir. Çünkü yaşamın güzel taraflarını göstermek pek öyle kolay ve hemen yapılabilecek bir iş değildir.

Yetişkinler, konuşmaları çocuklar tarafından kesildiğinde, genellikle öfkelenecek tepki gösterirler. "Lafı kesme, birinin lafını kesmek kaba bir davranıştır" derler. Ama lafı kesenin lafını kesmek de kibar bir davranış değildir. Ana-babalar, çocuklarını kibar olmaya zorlamak için kaba davranmamalıdır. Belki de şöyle demek daha iyi olacaktır. "Anlattığımı bitirmek istiyorum, ondan sonra sen konuşursun."

***İyi ilişkiler
içinde olunan
bir yere
konuk gidildiğinde,
yanlış davranan
çocuğa,
o evin kurallarını
ev sahibi
hatırlatmalıdır.***

Çocuğa kaba olduğunu söylemek, hiç de iyi bir sonuca hizmet etmez. Umu-lanın tersine, onu kibarlığa da yöneltmez. İşin tehlikesi, çocuğun, bizim değerlendirmemizi ciddiye alıp, onu, kendi hakkındaki görüşümü-zün bir parçası yapmasında yatmaktadır. Eğer çocuk kaba biri olduğuna inanırsa, bu görünümünü korumaya

çalışacak, kaba çocuklar için kaba davranmanın doğal bir davranış olacağını düşünecektir.

Akrabaları ya da komşuları ziyaret etmek, çocukların kibarlıklarını göstermeleri için bir fırsattır. Ziyaret hem ana- baba hem de çocuk için eğlenceli olmalıdır. Bunu başarmanın en iyi yolu, işi çocuğun sorumluluğuna ve ev sahibine bırakmaktır. Bizim yardımımız ise, sadece çocuğun dileklerini ve duygularını dile getirerek olabilir. Kendi hatalarını hemen düzeltmek konusunda, bundan önce gidilen evlerde isteksiz olduğumuzu öğrenen çocuk, yeni gidilen bir yerde de istediği gibi davranmaya yeltenir. Burada çocuğun yaptıklarına tepki göstermeyi ev sahibine bırakmak en iyi davranıştır. Eğer çocuk Pınar Teyze'nin koltuğunda atlayıp zıplıyorsa, bırakın, koltuğun atlamak için olmadığını söylemeyi ya da bu davranışa bir sınır koymayı Pınar Teyze yapsın. Anne disiplin sağlama zorunluluklarından kurtulmuş olarak çocuğa, "Ne yapalım, buranın kuralları böyle" diyerek o evdeki sınırlamaları belirtebilir.

Böyle bir davranış biçimi ancak ev sahibi ve konuk arasında, sorumluluklar konusunda bir anlaşma olduktan sonra uygulanabilir. Evindeki kurallara uyulmasını istemek, ev sahibinin hakkı ve sorumluluğudur. Disiplin sağlama rolünü geçici olarak ev sahibine teslim etmek ise, annenin sorumluluğudur. Böylece anne de, çocuğun, durumun gerçekliğini kavramasına bir ölçüde yardım etmiş olur.

5 yaşında bir kız çocuğum var. Birçok ailede olduğu gibi, bizde de eşimle aramızda biraz anlaşmazlık var. Bazen çok ufak nedenlerden ortaya çıkan anlaşmazlıklarımız, sert tartışmalarla bitmektedir. Bu tartışmalara çoğu zaman kızımın da tanık olduğunu görmek beni çok üzüyor. Acaba bu konuda ne yapabilirim?

Karı-koca geçimsizliği, birçok aileyi olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Çeşitli düzeylerde olan ve bazen çok küçük ayrıntılardan dolayı meydana gelen anlaşmazlıklar, çoğu zaman büyüyerek sert ve kırıcı tartışmalara neden olabilmektedir. Bu tür ailelerde, olaylara bu şekildeki bir yaklaşım, zamanla yerleşerek adeta bir davranış modeli haline almaktadır. Bu durumdaki eşler, bazen tartışma konusunun dışına çıkarak birbirlerine üstünlük sağlama yarışına girebilirler. Bu durum da birçok olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Anne-baba arasındaki geçimsizlikten en çok çocukların etkilendiği, yapılan birçok araştırmada doğrulanmıştır. Hangi yaşta olursa olsun çocuk, anne-babasının tartışmalarından olumsuz biçimde etkilenir. Çocuk için hayatta en değerli olan iki kişinin birbirlerine kötü sözler savurmaları, düşünmeden hareket etmeleri, çocuğun

kafasını çelişkilerle doldurur. Çoğu zaman kendisini birine taraf olmaya zorunlu hissederek ve bunun sonunda da suçluluk duyar.

Bu çelişkiler, çocuğun çeşitli düzeylerde uyum ve davranış bozuklukları geliştirmesine yol açtığı gibi, okul başarısını, arkadaş ve başka büyüklerle olan ilişkilerini de olumsuz yönde etkileyebilir. Aile ortamında çocukların, anne babanın sahip olduğu olumlu-olumsuz davranış modellerini benimsemeleri, konunun önemini daha da artırmaktadır. Çünkü: bilindiği gibi anne ve baba, çocuklar için doğal özdeşim modelleridir. Kız çocuğu konuşması tavırları ve davranışları ile annesini örnek alır ve onun gibi olmaya çalışır. Aynı şekilde erkek çocuk da babayı özdeşim modeli olarak alır. Araştırmalar, geçimsiz aile ortamında büyüyerek çocukların ileride geçimsiz birer ana baba olma olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yukarıdaki örnek olaydaki anne ve babaya, şu şekilde bir çözüm önerilebilir:

Öncelikle, söz konusu kırıcı tartışmalara çocuğun tanık olması önlenmelidir. Ancak bu geçici bir çözümdür. Nitekim çocuklar, bu konuda çok duyarlıdırlar. Her ne kadar çoğu zaman "Çocuktur, anlamaz." diye düşünülse de çocuklar, anne babanın birbirlerine karşı tavır, ve tutumlarından ne demek istediklerini anlar; hatta mimiklerini tanır, bilir ve bundan etkilenirler.

Bu yüzden böyle sorunlu evliliklerdeki anne-babalar, sorunlara, akılcı bir biçimde yaklaşarak, sorunlarını en aza indirmeye hatta yok etmeye çalışmalıdırlar. Sorunlarının nedenlerini, karşılıklı anlayışa dayanan bir tutum içinde ele alarak konuşmalıdırlar. Karşılıklı anlayış içinde birbirlerini ikna etmeli ve eğer tartışma kırıcı boyutlara ulaşmışsa olayı daha sakin bir zamanda ele almayı geçici bir çözüm yolu olarak kullanabilmelidirler.

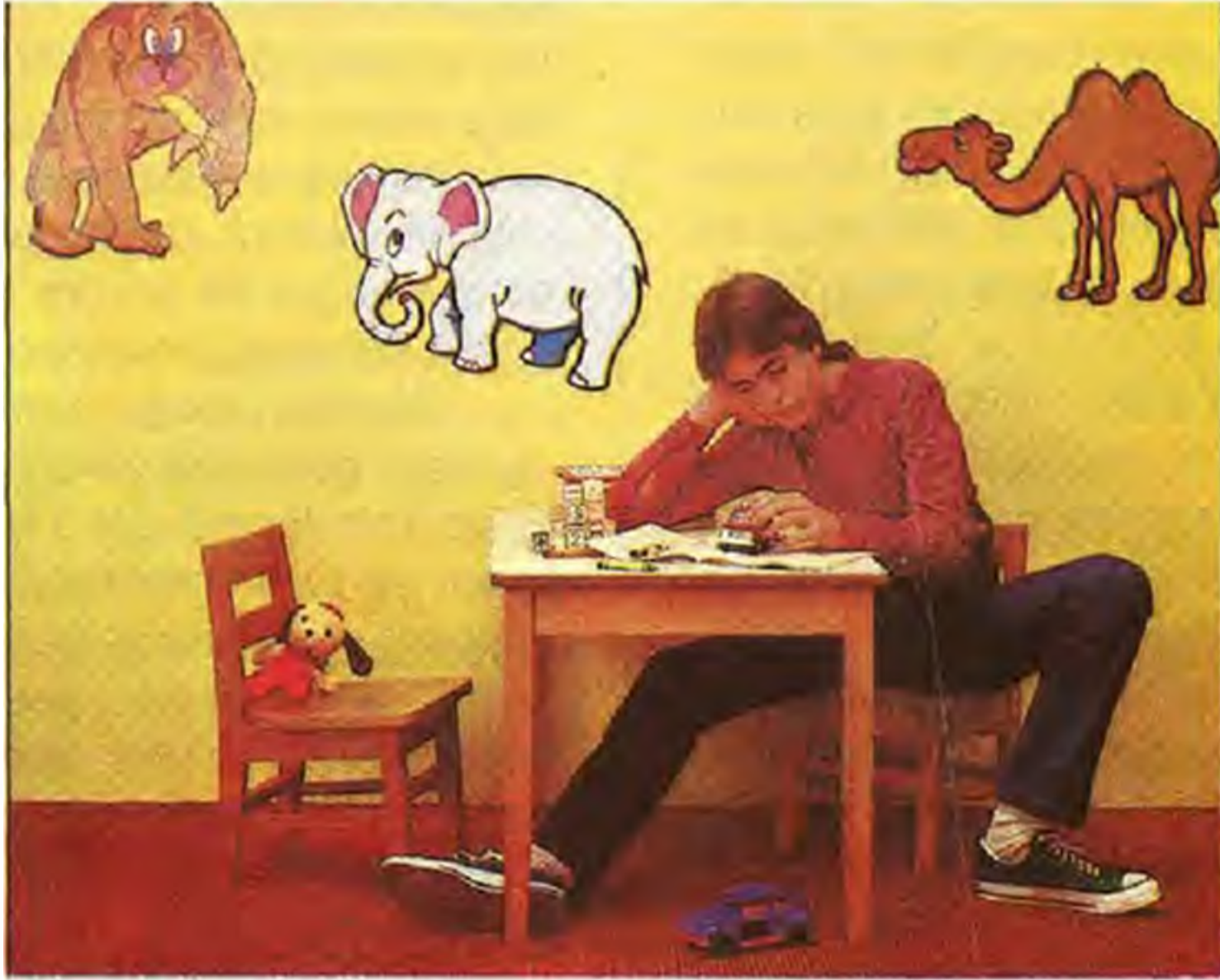
Böylece, çoğu zaman olumsuz boyutlara varan tartışma konularının daha kapsamlı ve tüm yönleriyle düşünülmesi sağlanabilir. Ani kızgınlıkların önüne geçilebilir. Eşlerden birinin ötekini hoş görmesi de aile birliğinin korunması ve sağlıklı biçimde devamı için yararlı ve çoğu zaman gerekli bir yöntemdir.

Unutulmamalıdır ki, ana-baba-çocuk üçlüsünden oluşan bütün içinde, anne-baba arasındaki anlaşmazlık, geçimsizlik vs. bütünün başka bir parçası olan çocuğu, olumsuz biçimde etkileyecektir.

Gençlere Sağlıklı Kararlar Vermelerinde Nasıl Yardımcı Olabiliriz?

James P. COMER

Sürekli onun adına kararlar verildiğinde, genç, duygularını nasıl kontrol edeceğini bilemeyip, kendi ilgileriyle başkalarının hakları ve gereksinimleri arasındaki dengeyi sağlayamaz.

İnsanlar, hayatlarının en önemli kararlarından kimisini 15 ve 25 yaşları arasında verirler. İyi verilmiş birkaç karar -ve biraz da şans-, insanı, hayatı boyunca sürececek bir başarıya ve iyi duruma kavuşturabilir. Kötü kararlar ise insanlara zor anlar yaşatıp, sık sık da pek çok ruhsal sıkıntıya yol açabilirler.

Buna karşın, gençlerin iyi ve doğru kararlar vermelerini sağlamak için pek fazla çaba gösterilmez; tersine, genellikle gençlerin, eninde sonunda bu iyi karar verme becerisini kazanacakları sanılır. Bunun nedeni ise ana-babaların, çocuklarına iyi karar verme becerisini öğretmeleri gerektiğini bilmemelerindedir.

Çünkü bir kısım ana-babalar sürekli onlar adına kararlar vermeyi üstlenmekte, bir kısmı da bunu, hiç denecek kadar az yapmaktadır. Genç adına çok karar verildiği durumlarda, genç iyi karar verme becerisini geliştirecek şansları bulamaz. Onlar adına çok az karar verildiği durumlarda ise genç insan, duygularını nasıl kontrol edeceğini bilemeyip, kendi ilgileriyle başkalarının hakları ve gereksinimleri arasındaki dengeyi sağlayamaz.

DENEME -YANILMA

İnsan bir karar vereceği zaman, elindeki seçenekleri inceler, kendisi için en iyi olanla birlikte, başkaları için en adaletli olanın ne olduğuna da bakar ve sonra da bunlardan birini seçip, o seçtiğine göre hareket eder. Ergenlik öncesi ve ergenliğin hemen başları, gençlere bu

beceriye öğretmek için uygun zamanlardır. Çünkü, bu çağda çocuklar, ev dışında da kimi etkinliklerde bulunmaya başlarlar. Bu tür etkinliklerde, genç insan sık sık kararlar almak zorunda kalır ama bu kararların çoğu kritik olmayıp, ona pek çok deneme ve sonucunu görme şansı tanıyabilecek kararlardır.

Ergenlik çağının başındaki çocukların, ilgileri, yapmak istedikleri ve giysi seçimi gibi konularda kendi başlarına kararlar vermeleri önemlidir.

Aynı zamanda gençler, bu yaşlarda, iyi karar verebilmenin gerektirdiği düşünme becerilerini de geliştirmeye başlarlar. Doğal ki, bu arada gençler, sadece çeşitli sorunların ne durumda olduğunu görebilme yeteneklerini giderek artırmakla kalmayıp, ayrıca olasılıklar hakkında, yani işlerin ne yönde gelişebileceği konusunda düşünebilme yeteneklerini de geliştirirler. Ergenliğin başlarındaki bu yaş gençleri, geçmişlerinin, şimdiki durumlarını eskiye oranla nasıl etkilediğini ve şimdiki durumlarının da geleceklerini nasıl etkileyeceğini daha iyi kestirebilirler.

İşte, gençlerin bu yeni keşfettiği "şöyle olsaydı neler olurdu?" diyebilme yetenekleri, onların sık sık politika, kurallar, adalet ve din gibi konularda tartışmalara girme nedenlerinden biridir. Bu

aşamada gençler, genelde kabul edilen tavırlara meydan okuyup, daha değişik tavırları dikkate alırlar.

ANA-BABALARIN ROLÜ

Ana-babalar, çocukların ilgilendikleri durumlarla ilgili, kendi anlayış ve görüşlerini çocuklarının kafasına sokmaya çalışmamalıdır. Ancak, yapılacak bir tartışma sırasında, ana-babalar kimi sorular sorarak ve güzel yorumlarda bulunarak, çocuklarının birtakım seçenekler ve onların getirebileceği sonuçlar hakkında düşünebilmelerine yardımcı olabilirler. Çocuklar, bir konuda enine boyuna düşünmeyi, soyut ve kendileriyle o anda doğrudan ilişkisi olmayan konular hakkında düşünerek öğrenirler. Bu geliştirdikleri yetenekleri sayesinde de daha sonra, duygusal durumlarda sağlıklı karar verebilmeyi becerebileceklerdir. Ergenlik çağının başındaki çocukların, ilgileri, yapmak istedikleri ve

***Gençlere,
bir karar ne denli
iyi düşünülmüş
olursa olsun,
o kararın
bazen kötü
sonuçlar
doğurabileceğini
anlatabilmeliyiz.***

giysi seçimi gibi konularda kendi başlarına kararlar vermeleri önemlidir. Ancak bu arada, çocuklarınızın mantık dışı ya da kendilerine zarar verebilecek nitelikteki kararlarına karışma hakkınız her zaman vardır.

HATALARDAN ÖĞRENMEK

Ayrıca, ana-babalar, çocuklara hata yapmayı çok kötü bir şey olarak göstermemelidirler. Örneğin çocuğunuz okulda müzik ya da resim dersini seçme konusunda kararsız kalabilir. İki seçeneği de değerlendirdikten sonra, hangisini istiyorsa onu seçer. Ama daha sonra seçiminden memnun kalmayıp da bunu size anlattığında, ona "Sana söylemiştim.", demenin ne yeri ne de zamanıdır. Çünkü böyle bir tepki, çocuğu bir karar alma ve bu kararın getirebileceği istenmeyen bir duruma göğüs germe konusunda korkutabilir.

Alınan karar iyi sonuçlar vermediğinde, ana-babaların çocuklarına en büyük yardımı, onlara, bir karar ne denli iyi düşünülmüş olursa olsun, kararın bazen kötü sonuçlar doğurabileceğini söylemektir. Onu yargılamadan, ona daha iyi bir karara varabilmesi için aklına takılan bir şey olup olmadığını sormak gerekir. Doğal ki bütün bunlar, ona bir dahaki kararında yardımcı olabilme düşüncesi içinde yapılmalıdır.

Son olarak, çocuklara, kötü bir durumda hemen pes etmek yerine, olabilecek en iyiyi yapmaya çalışmalarını öğretmek, onlara çok yardımcı olacaktır. Eğer yeni seçimler yapmak her zaman kolay oluyorsa ve çocuk aldığı kararların sonuçlarına katlanmıyorsa, iyi bir karar almak için daha az istek duyacak ve daha az kafa yoracaktır.

Çev: Hamdi ERKUNT

Çocuğumun Bir Sorunu Var

Çocuklarının tepkilerinin tamamen farkında olmayan ve bu “uslu çocuklar”dan memnun olan okul ve aileler dışında, bu çocukları hemen herkes fark edebilir.

Çağımızda yaşam; oldukça hızlı, karmaşık ama uygar. Bu nedenle, insanların, gerektiğinde bir ruh doktoruna başvurmasında bir sakınca yok, değil mi? Değil. Ne yazık ki hâlâ birçok kimse, gerektiğinde bir uzmana başvurmayı, bir zayıflık olarak görüyor ya da çevrenin ona göstereceğini düşündüğü olumsuz tepkiden kaçındığı için acı çekmeye ya da sıkıntılarına katlanmaya devam ediyor. Ama nereye kadar dayanabilir? Bu olumsuz bakış açısı yüzünden, insanlar gereksiz yere acı çekerlerken, bir sürü sosyal sorun ortaya çıkıyor, birçok kimsenin ilişkileri, arkadaşlıkları harap oluyor ve hatta kişi, intihara bile sürüklenebiliyor. O halde, sorumlu ana-babalar olarak, bu durumdaki çocuklarımıza nasıl yardım edebiliriz?

Henüz ergenlik çağına girmemiş ya da hemen bu ça-

ğın başında bulunan çocuklar, genellikle pek sıkı ağızlıdır. Dert, sorun ve tüm bu duygularını, pek kimselere açmak istemezler. Bunun başlıca nedeni, çocuğun, büyüklere olan bağımlılığını azaltmak istemesidir. Çocuğun, kendi ayakları üstünde durma çaba ve isteği, bizlerin, onların bağımsız ve kendilerine yeter olmalarını istememizle de iyice pekişir.

Ancak bu çocuklar, ne zaman yardıma gereksinme duyduklarını kestirebilecek kadar olgunlaşmamışlardır. İçlerinde bir gerginlik, bir zorlanma hissederek ve bunu aşırı hareketlilikten içe dönüklüğe kadar değişebilen davranışlarla dışarı vururlar. Bu nedenle, büyüklerin, çocukların bu yardım ve rehberlik gereksinmelerine karşı uyanık olmaları çok önemlidir.

Uzun süren ruhsal bozukluklar ve davranış değişiklikleri, ana-babayı, ortada bir sorun olduğu konusunda uyarmalıdır.

Sorunların Belirtileri:

Çocuğun davranışları, kendine, başka insanlara ve çevresine zararlı olmaya başladığı an, yardım gereksinimleri açıkça ortaya çıkar. Ayrıca, sürekli mutsuz olan ya da içine kapanan çocukların da yardıma gereksinimleri vardır. Büyüklerin, çocukların tepkilerinin tamamen farkında olmadığı ve bu "uslu çocuklar"dan memnun olduğu okullar ve kalabalık aileler dışında, bu tür çocuklar hemen farkedilebilirler.

Yaralanma, sevdiği birini kaybetme, ana-baba kavgaları, boşanma ya da anne ve babadan birinin işini kaybetmesi gibi olaylar da çocukların yardıma olan gereksinimlerini arttırabilir.

Aslında, o anki olaylarla açıklanamayan ya da açıklansa bile uzun süre devam eden ruhsal bozukluklar ve davranış değişiklikleri, ana-babayı, ortada bir sorun olduğu konusunda uyarmalı ve çocuktaki, sürekli yalnız kalmak isteği, ağlama, uykusuzluk, yemeye karşı az ya da aşırı ilgi duyma, aşırı suçluluk duygusu, kendini değersiz görme ve umutsuzluk gibi durumlar, genellikle ruhsal bir çöküntünün habercileridir. Ayrıca, aşırı hareketli, suçlu ve tahrip edici olma ya da cinsel bir karmaşa içinde olma da bu davranış-

ların altında yatan ruhsal bir çöküntüye işaret eder. Gerginlik, yorgunluk, devamlı temiz hava isteği ve aşırı duyarlılık da olağan dışı bir kaygının belirtileridir. Sürekli ve nedensiz korkular ya da gereksiz cesaret gösterme ve eşyaların kırılıp dökülmesi, hep ruhsal bir sorunun belirtisi olup, bir uzmanın yardımının gerekliliğini söylerler. Devamlı ellerini yıkama, kapıları kapama ve bu türden herhangi bir garip davranış da çocuğun yardıma gereksinmesi olduğunu belirtir ve son olarak, sık sık olan ve nedeni açıklanamayan rahatsızlıklar da tedavi gerektiren bir ruhsal sorundan kaynaklanabilir.

Kimler Yardım Edebilir?

Çocuğun sorununa yol açanın siz olduğunuz hissini taşımamanız çok önemlidir. Eğer böyle hissederseniz, içinizdeki suçluluk duygusu, ona yardım etmeyi önermeniz bile sizin bir çözüm bulmanızı engelleyebilir ya da bilinçaltında, sizi, çocuğunun yardıma gereksinmesi olmadığına ikna edebilir. Doğal

olarak siz de ona, yardıma gereksinmesi olmadığını ima edebilirsiniz. Böyle bir durum söz konusuysa ilk önce kendi sorununuza bir çözüm bulmalısınız.

Çocuğu yardıma gereksinmesi olduğuna ikna edebilmek için ona, mutsuzluğunun, arkadaşlarıyla olan ya da okulda olan sorunlarının sizi ilgilendirdiğini söyleyin. Onu daha iyi görme arzunuzu dile getirin. Onun, kendisini daha iyi hissetmesi gerektiğini belirtin. Onu, yardım araması için zorlamayın. Ama, sorunlarının değerlendirilmesinin ve çözülmesinin, sizi memnun edeceğini söyleyin. Eğer isteksiz davranırsa, onu kendi haline bırakın ama kibarca bu konudaki çabalarınızı sürdürün. Kendine ya da başkalarına fiziksel bir zarar verdiğinde, ona bunun nedeninin ne olduğunu açıklaması için ısrar edin. Aslında ergenleşmemiş ya da ergenliğin başında olan birçok çocuk, ana-babaları, bu tür bir yardımın ne işe yarayacağını açıkladıklarında, bir tedaviyi, fazla itiraz etmeden kabul ederler.

Hatırladıklarımızın Ne Kadarı Gerçektir?

Ph. D. David F. BJORKLUND

Çocukluk anıları, kimi kez uydurma olsalar da; bu dönemlere ilişkin bazı olayların nasıl algılandıklarının önemli göstergeleridir.

ÇOCUKLAR NELER HATIRLIYORLAR

Çocukluk anıları, kimi kez uydurma olsalar da; bu dönemlere ilişkin bazı olayların, nasıl algılandıklarının önemli göstergeleridir.

Bebekliğimden hatırladığım çok canlı bir anım var. Büyük babamlarla birlikte oturuyorduk ve benim bir beşiğim vardı. Beşiğimin üstü ise bir çarşafı örtülüydü. Ama, ben kendimi, beşiği çevreleyen parmaklıkların arasından oturma odasını seyrederken hatırlıyorum. Sobanın üstündeki çaydanlığın sesini, odada nane kokusuna benzer bir kokuyu duyuyor ve göğsümün üstünde de bir ağırlık hissediyordum. Bugün bile, ne zaman nane kokusu duysam, göğsümün üstünde bir ağrı hissederim. Bundan sonra hatırladıklarım, ancak yaklaşık üç yaşımıdayken olan şeyler. Ama, hiçbiri bu anım kadar canlı değil.

Bundan birkaç yıl önce, anneme, bu anımdan söz etmiştim. Annemse “Olur mu oğlum! Sen çok sağlıklı bir çocuktun, üstelik beşikte kardeşin yatmıştı ve sen, o zaman üç yaşında falandın” demişti.

İlk anımın, aslında hiç yaşamadığım bir olayla ilgili olması; onun, benim için olan gerçekliğini hiç etkilemedi. O anının bende uyandırdığı duygular çok derin ve bunların hiç olmadığını bilmek, en azından benim için, onun etkisini hiç azaltmıyor. O, hâlâ, benim “bebekliğimden” kalan bir anı. Tek fark, bu olayda kardeşim bebek, ben ise gözlemciydim.

Eşimin de bebekliği ile ilgili bir anısı var. Babasının savaştan dönüşünü hatırlıyor. Onu, beşiğinin önünde, üzerinde yeşil üniforması ve göğsünde madalyası ile kendisini izlerken hatırlıyor. Bu duruş onu çok etkilemiş. Ancak babası, onun ikinci yaş gününden sonra eve döndüğüne göre, onun en az iki

yaşında olması gerek. Yıllar sonra bu anısını babasına anlattığında, babası bu fırsatı hiç kaçırmayıp, hemen “Hım, ben yokken evi ziyarete gelen o yeşil üniformalı da kimmiş bakayım?” diye bir espri yapmış. Olayın aslı ise sonradan anlaşılmış. Eşimin hatırladığı görünüm, babasının, eşim dört yaşındayken giydiği polis üniformasıymış. Yeşil üniformalı ve göğsünde parlak bröve olan adamın, onun babası olduğu doğru; ama eşimin hatırladığı gibi, babasının savaştan döndüğü zamanki hali değil, bundan iki yıl sonra, eşim dört yaşındaykenki haliymiş.

BEBEKLİK ANILARI: ACABA HEP SAKLI MI KALACAKLAR?

Hayatımızın ilk yıllarından pek fazla bir şey hatırlayamamak, hiç kimse için şaşırtıcı bir olay olmamalı. Çünkü çoğumuz, daha bir

ay önce neler yaptığımızı bile hatırlayamazken, 20-30 yıl öncesini hatırlamamak da doğal bir şey olmalı. Ama hiçbir şeyi hatırlamamak da normal olmasa gerek. Uzmanların dediğine göre; eğer çocukluk yıllarında yaşadıklarımız, bu günümüzü fazlasıyla etkiliyorsa, acaba bu olaylardan hiç olmazsa kimilerini hatırlayabilmemiz gerekmez mi?

Psikanalizin babası Sigmund Freud, "Bebekliği Unutma" (Infantile Amnesia) dediği olayı şöyle açıklıyor: Her ne kadar çocuklukta olayların çoğu pek hoş olmasa da, bunların gelecekteki kişilik gelişimi üzerinde büyük etkileri vardır. Freud'a göre; aslında çocuklukta olanları hatırlayamamızın nedeni, bizim, bu bebeklik günlerimizi hatırlamamızı engelleyen etkin bir bastırma olayının sürekli devam etmesidir. Yetişkinler, günlük hayatlarında, kötü durumlarla zaten yeterince karşılaşmaktadırlar ve bu yüzden, bir de bebekliktekileri hatırlamalarına hiç gerek yoktur.

***İki yaş çocuğu,
artık çevresindeki
şeyleri yaptığı
ya da yapılan
hareketlerle bilmez.
Sembollerle de
düşünebilir.***

İsviçreli psikolog Jean Piaget ise çok daha farklı bir görüş savunuyor. Piaget'e göre; hayatımızın ilk 18-24 aylık süresi içinde "düşünmemiz", genellikle yaptığımız hareketler biçimindedir. Bizim için dünya, sadece, o anda dokunup hissettiğimiz

ve algıladığımız şeylerdir. 2 yaş dolayında, düşünme biçimimizde önemli bir değişiklik olur. Artık çevremizdeki şeyleri, sadece yaptığı hareketlerle ya da bizim ona yaptığımız hareketlerle bilmeyiz, bunlar hakkında sembollerle de düşünebiliriz. Artık nesne ve olayları dil ile anlatabiliriz.

Dili kullanma yeteneği arttıkça, deneyimler sembolik biçimde kaydedilir ki, bunları hatırlama şansımız olsun.

O anda, fiziksel olarak aslında var olmayan şeyleri düşünebilir ve gelecekte olacak kimi şeyleri önceden tahmin edebiliriz. Her ne kadar 2 yaşından yetişkinliğe dek çocukta, zihinsel açıdan daha pek çok değişiklik olsa bile sembolik düşünme hep kalacaktır.

O halde, neden bebekliğimizde olanları hatırlamıyoruz? Piaget'e ve ötekilerine göre bu, bizim o zaman dünyayı algılamamız ve anlamamız ile şimdi algılamamız ve anlamamız arasındaki farktan kaynaklanıyor. O anılar, hâlâ hafızamızın bir köşesine sıkışıp kalmış olabilir. Ama o anılar, bir bebeğin anılarıdır ve bir bebeğin dünyasıyla ilgilidir, sembollerle düşünen bir yetişkinin dünyasıyla ilgili değildir. Bu anılara nasıl ulaşmamız gerektiğini bilmiyoruz. Onlar, dünyayı, nesnelerin fiziksel hareketi olarak algılayan bir aklın anıdır. Bu akla göre, üzeri bir battaniye ile örtülen nesne artık yoktur; bu akıl, zaman ya da sebep-sonuç gibi kavramlara sahip değildir.

Dili kullanma yeteneğimiz arttıkça, deneyimlerimiz de daha sembolik bir biçimde kaydedilir ve bize, ileride bunları hatırlama şansı verir. Ama, biz bu anıları sembolik olarak depolayacak duruma gelinceye dek yaşadığımız olaylar, biz yetişkinler için hatırlanamaz bir haldedir. Yakın zamanlarda, iki psikolog, bizim doğru olarak hatırlayabileceğimiz anıların en az 3 yaşından sonra olması gerektiğini ileri sürdüler. Ufak kardeşleri olan lise öğrencilerine, kardeşlerinin doğumuyla ilgili anılarını sordular ve olayları bir de annelerinden dinlediler. 3 yaş öncesinden hiçbir doğru anı bulunamamıştı. Psikologlar, çocuğun dili iyi kullanma aşamasına gelmeden önce olan olayları tam olarak

Bebekken yaşadıklarımızı hatırlasak bile, o anı şimdiki aklımızla yorumlayamayız.

hatırlayamadıklarını ve böylece bu olayların hafızada depolanmadığını söylüyorlar.

Acaba, bu dil öncesi anılarımıza ulaşabilsek neler olur? Büyük bir olasılıkla bu anılar, bize, pek birşey ifade etmeyecektir. Ne denli uğraşsak uğraşalım, bir bebek gibi düşünemeyiz. Çünkü, düşünmemiz bir bebeğinkinden çok farklıdır. O zamanlar yaşadıklarımızı bu anki aklımızla yorumlayamayız.

İPNOTİZMA ETKİSİYLE HATIRLAMA

Bu hatıralarımızı, belki de oturup normal bir şekilde hatırlamamıza olanak yok. Ama, ya bu, "özel" koşullar altında olursa? Örneğin "ipnotizma" gibi. Birçok kişi ipnotizmanın etkisiyle bebeklikteki ve hatta doğum öncesi birçok olayı doğru olarak hatırladıklarını söylüyor. Şahsen ben, ana rahmindeki durumunu hatırladığını söyleyenleri biliyorum ve kimilerinin, ipnozla, daha önceki yaşamlarını hatırladıklarını da duydum. Acaba bu olayların özel koşullarda hatırlanması, onların gerçek olduğunu kanıtlar mı? Sanırım bu olanaksız. İpnoz altında insan, pek çok şey söyleyebilir ve uzman bir ipnozcinun denetiminde, insanlar, olanları normal zamanda hatırladıklarından daha ayrıntılı bir biçimde hatırlayabiliyorlar. Ancak, yeni yeni yapılan kimi araştırmalara göre, ipnoz altındayken birçok şeyi kendimiz yaratıyoruz: Örneğin, bu araştırmalardan birine göre; ipnotize edilmiş biri, ipnotize edilmemiş birine oranla, gerek doğru, gerek yanlış, daha çok sayıda şey hatırlamaktadır. İpnotizmanın etkisiyle, bebekliğimize ilişkin ve yaşadığımızı sandığımız kimi şeyler hatırlayabiliriz ve bunlar bize, gerçekmiş gibi gelebilir. Ama, bu anıların, benim beşiğimi ve eşimin de babasını hatırlamasından daha gerçek olduğunu gösteren hiçbir kanıt yoktur.

Ancak bu, bebekliğimizde olan olayları hatırlayamamamızın, bu olayların bizim üzerimizde bir etkisi olmadığı anlamına gelmez. Bebekken yaşadıklarımız, gelecekteki gelişimimizi belirler. Be-

bekliğimizde ana-babamız tarafından bize gösterilen ilgi, sevgi ve şefkati her ne kadar hatırlayamıyorsak da bu davranışlar, bizi kesinlikle etkilemiştir. Bu anılar, yıllar sonra hâlâ hatırladığı gibi; ana-baba ve çocuk arasındaki sıcak ve sevgi dolu etkileşimi ve gelişimi etkilemiştir.

Bugün bildiğimiz kavramların çoğu, çocuklukta edindiklerimizdir ve çoğumuz bunların ne zaman oluştuğunu hatırlayamayız.

Ayrıca, bugün bildiklerimizin çoğu, küçük yaşlarda edindiğimiz bilgilerdir. Birçoğumuz, ağaçların kuzeye bakan yönlerinin yosun tuttuğunu ya da çatal-kaşık kullanmayı nasıl ve ne zaman öğrendiğimizi pek hatırlamayız. Ama bunlar, bizim her zaman gereksinim duyduğumuz bilgilerdir. Daha da önemlisi, bugün bildiğimiz kavramların çoğu, çocuklukta edindiklerimizdir ve çoğumuz bunların ne zaman oluştuğunu hatırlayamayız. Örneğin köpek, su, sevgi ve demokrasi gibi sözcüklerin anlamlarını nasıl öğrendiğimizi pek hatırlamayız. Ama bu bilgilerimizi, çocukluktan yetişkinliğe aktarırız

İlk yıllarda öğrendiklerimizin çoğunu hatırlarız. Unuttuğumuz ise, bu bilgileri edindiğimiz ortam ve koşullardır. Uzun vadede, bu koşulları ve ortamı hatırlamak önemli değildir. İlk yıllardaki yaşamımız, bize, ilerideki

öğrenimimiz için gerekli olan ve dünyayı nasıl yorumladığımızı belirleyen bilgileri sağlar. Bu olayları hatırlayamamamız, bu olayların önemini etkilemez. Çünkü, önceden bilip öğrendiklerimiz, sonradan öğreneceklerimizi etkilemektedir ve bildiklerimiz de hatırlansın ya da hatırlanmasın, yaşadığımız olayların sonucudur.

UNUTMANIN YARARLARI

Zayıf bebeklik anılarımız, bizi, Freud'un sözünü ettiği, "erken yaşlarda olabilen kötü durumlar"dan koruyabilir. Öyle hastalar var ki, çocukluklarındaki bir tek kötü olay, yetişkinlikteki ruhsal sağlıklarını derinden etkilemiştir. Ama bu, bebeklikteki duruma benzemiyor. Bebeklik olaylarını hatırlayamamamız ve bebekken yaşadıklarımızı yorumlayamamamız, bizi, yetişkinlikte fazlasıyla etkileyen kimi olaylardan bizi koruyabilir. Londra Üniversitesi'nden Micheal Rutter, bebeklikteki tek bir kötü olayın (hastanede yatmak gibi), ender de olsa, uzun vadeli rahatsızlıklara yol açtığını söyleyerek bunu doğruluyor. Tersine, birçok kötü durumla karşı karşıya kalan ve bunlardan etkilenen bebeklerin, ileride psikolojik bozukluklar göstermeye daha yatkın olduğunu söylüyor. Bebeklik, genelde, insanın büyük bir "uyum sağlama" dönemidir. Dikkatli ve şefkatli bir ilgi, daha önceki ihmalin etkilerini silebilir ve bu çocuklar, ilk aylardaki olumsuz davranışların etkilerini ileriye taşımazlar. Bazen geçmişteki olumsuz olayların hatırlanmaması daha iyidir. Bunları hatırlayamamamız, bizi, kimi hoş ol-

mayan deneyimleri edinmemizden de korur.

GERÇEKTEN “NE” OLDU?

Daha sonra, çocukluğumuzdan hatırladığımız anılar da bebekliğimize ilişkin ve kendimiz uydurarak hatırladıklarımızdan daha doğru olmayabilir. Anılarımız, eksiklikleri oranında daha az güvenilir olacaktır. Örneğin bir arkadaşım, kardeşi ile küçük bir tavşan beslediklerini hatırlıyor. Babasının isteği üzerine, arkadaşım ve kardeşi, bir öğleden sonra, küçük tavşanı kutusundan alıp getirmişler. Dediğine göre, o kutuyu tutarken, kardeşi de tavşanı yakalamış, ama kutu elinden kayıp tavşanı öldürmüştü. Arkadaşım kendini o an çok kötü hissetmiş ve aynı duyguları, bir gün kardeşiyle olayı yeniden konuşurken de hissetmiş. Abisinin anlattıklarını duyan kardeşi, gülererek, “Ama abi, kutuyu düşüren sen değil, benim” demiş. Her ikisi de olayı oldukça canlı bir biçimde hatırlıyorlar. Ama her biri, kendilerini baş role koyarak, olayı yeniden kuruyorlar. Her ne kadar bu anı (en az biri için) doğru olmasa bile, olay her ikisi üzerinde de derin bir iz bırakmış.

Geçmişte, hatta yakın zamanda olan olayları bile, özellikle tamamıyla hatırlamaya çalışmak, hiç de kolay bir iş değildir. En iyi hatırladığımızı sandığımız olayların kimisi, belki de hiç olmamış ya da en azından bizim hatırladığımızdan çok farklı bir biçimde olmuş olabilir. Ama bu anılar, yine de önemlidir. Çocukluğumuzdan hatırladıklarımız, o zamanki algılarımızı renklendirip aynı zamanda, şimdiyi

nasıl yorumlayıp geleceğe yönelik düşüncelerimizi de etkiler. Bu anıların çoğu, ne olduğu değil, nasıl olması gerektiği hakkında, bizim kendi uydurduğumuzdur. Ya da bu olaylar, “hatırlanan” olaydan sonraki olaylardan etkilenmişlerdir. Benim beşik anım, bu durumu gayet güzel örnekliyor.

*Bebeklik uyum
sağlama dönemidir.
Şefkatli bir ilgi,
önceki ihmallerin
etkilerini silebilir.*

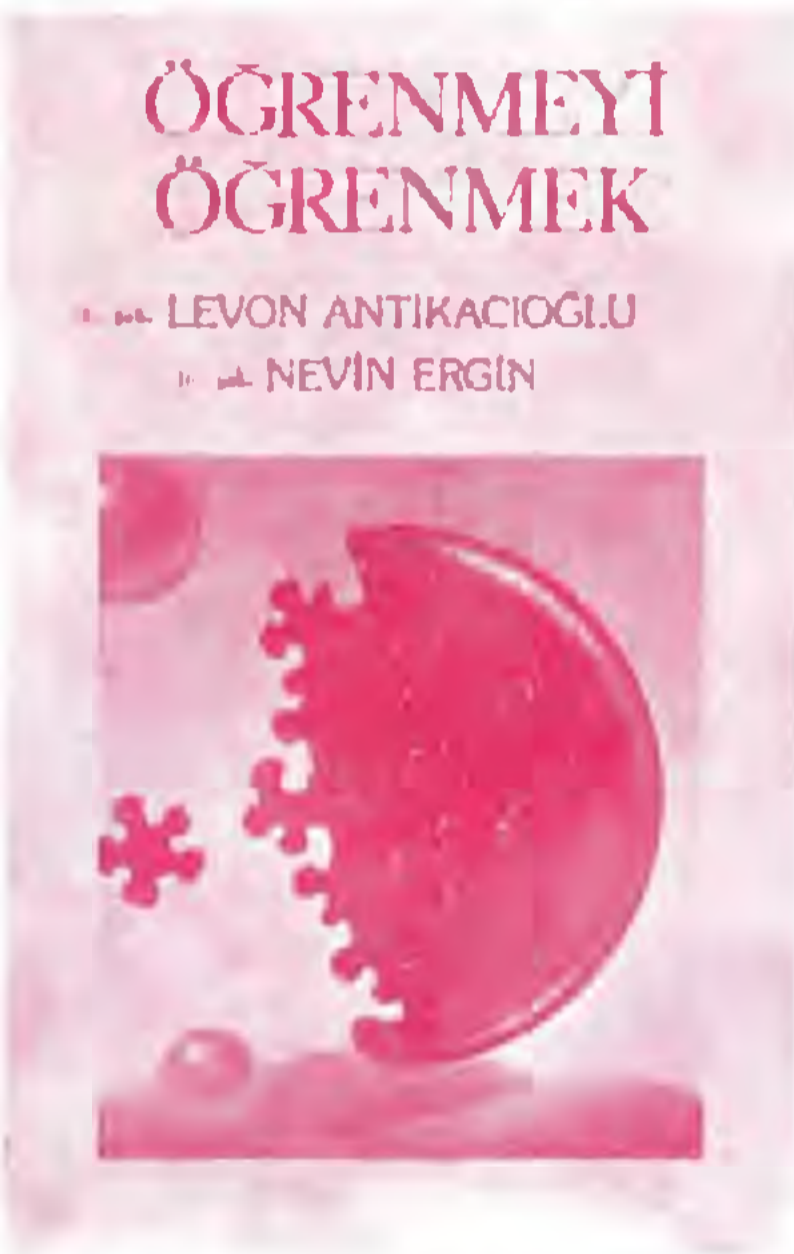
Bebeklik anılarımızın ulaşılmaz olduğuna dair bütün bilgilerimize karşın, bunları hatırlayanları duyunca şaşırır ve onların gerçek olduğuna gerçekten inanmak isteriz. Ancak tüm bu inanma isteğimize karşın, bu olayların çoğu anlatıldığı gibi olamaz. Örnek olarak, Önder'in bebeklik anısını ele alalım. Kardeşi Sunay'ın ağaca nasıl tırmanıp ordan nasıl yere düştüğünü ayrıntılarıyla an-

latıyor. Sunay'ı hemen hastaneye götürmüşler. Önder, hatırladıklarını; hastanenin acil servisini, doktorları ve kardeşinin bedenine takılan boruları ayrıntılı bir anlatımla tamamlıyor. Annesi, olayların aynı onun hatırladığı gibi olmasından çok etkilenmiş. “Ama nasıl olur? O zamanlar sen ufak bir bebektin. Her şeyi bu denli ayrıntılı nasıl hatırlayabilirsin?” diye hayretler içinde kalmış. Daha sonra aklına, bu olayın, onun bir bebeklik anısı değil, olayın zaman içinde tekrar tekrar anlatılmasından, aklında kalanlar olabileceği gelmiş. Annesi de hastaneye yapılan yolculuğu oldukça net hatırlıyor; hatta, hemşirenin hasta olanının kendisi olduğunu zannetmesini de hatırlıyor. Çünkü o zamanlar, sekiz aylık hamileymiş ve karnında bizim küçük Önder'i taşıyormuş. Belki de burada, doğum öncesi anıların bir kanıtını görüyoruz. değil mi?

□ yayın/ar □ yayın/ar □ yayın/ar □

Eğitimdeki çeşitli konularla ilgili olarak yazılmış ve okuyucularımızın yararlanacaklarını umduğumuz kitapları tanıtmaya devam ediyoruz.

Yazar ve yayıncıların, tanıtılmasını istedikleri ilgili kitaplarını bize göndermelerini bekliyoruz.

ÖĞRENMEYİ ÖĞRENMEK

"Bir türlü ders çalışmıyorum. O kadar çok çalıştım halde, yine başarılı olamıyorum. En etkili ders çalışma yöntemi nasıldır? Bir türlü kafam almıyor." türünden sorular, hemen her öğrencinin sorduğu ve ana-baba ve öğretmenlerin sık sık işittiği türden sorulardır. Bütün bu soruların altında, öğrenme olgusu yatmaktadır.

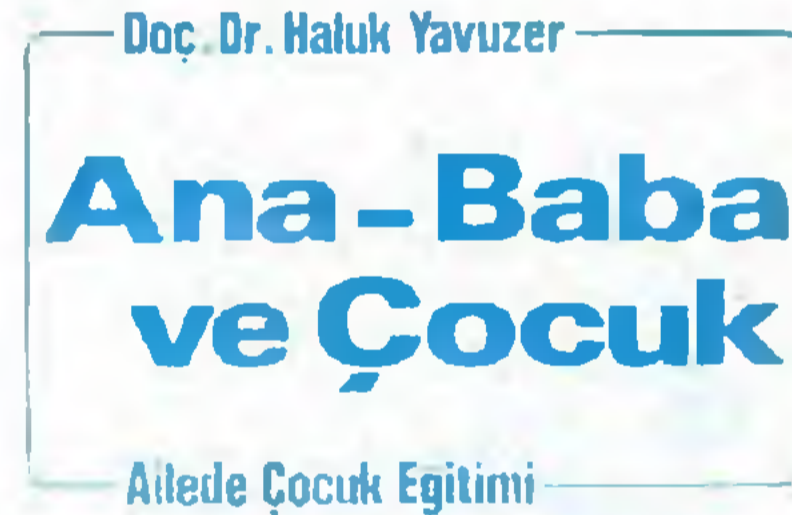
Öğrenmeyi öğrenmek adlı kitapta, Psikolog Dr. Levon Antikacıoğlu ve Psikolog Dr. Nevin Ergin, öğrenci ve velilerin, öğrencilerin işi olan öğrenme olayının okullarda nasıl gerçekleştiği ve ne gibi unsurlardan etkilendiği konularını anlaşılır ve sade bir dille aktarıyorlar.

Yazarlar, eğitim psikolojisinin kaynaklarındaki örnekleri tarayıp bunları, anlaşılır bir biçimde konuları açıklamakta kullanıyorlar.

Antikacıoğlu ve Ergin'in, kitapları yoluyla ana-babalara ulaştırdıkları mesaj şu: "Çocuk çalışmıyor." ya da "Çalışıyor ama başaramıyor.", deyip geçmemek gerekir. Bu cümleleri söyleten, söyletebilecek olan nedenler oldukça çok ve bu nedenler ortadan kaldırıldığında birçok şey kendiliğinden yoluna girecektir. Yeter ki biraz ilgilenilsin.

Öğrenmeyi öğrenmek, hem öğrencilerin hem de velilerin pek çok sorusuna aydınlatıcı yanıtlar getiren ve öğrenmeyle ilgili sorunların tanımlanmasında yardımcı olacak çözüm yolları önermektedir.

Antikacıoğlu, L., Ergin, N. Öğrenmeyi öğrenmek. Teknografik basımevi, İstanbul, 1988

REMZİ KİTABEVİ

ANA-BABA VE ÇOCUK

İÜ Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı Prof. Dr. Halûk Yavuzer'in "Çocuklarda Psiko-Sosyal Gelişimin Ölçülmesi", "Çocuk ve Suç" ve "Çocuk Psikolojisi" adlı kitaplarından sonra, 1986'da yayınlanan "Ana-Baba ve Çocuk" adlı kitabı, kısa zamanda ilgi çekmiştir.

Yavuzer, Remzi Kitabevi tarafından yayınlanan bu eserinde, ailede çocuk eğitimini tüm

yönleriyle incelemiştir. Bu kitapta ana-babalara anlatılmak istenen ana temalardan birini, yazar, şöyle açıklıyor: "Çocuk, küçültülmüş bir yetişkin modeli değil, fakat kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleriyle donanmış bağımsız bir bireydir."

Ana-babalara yönelik somut önerilerle dikkati çeken bu eserde, özellikle çocukla iletişim kurmada yeni bir anlayış ve model üzerinde durulmuş ve bu, örneklerle açıklanmıştır. Psiko-pedagojik kaynaklı sorunlar bölünerek, gerek bazı öğretmenlerin gerekse bazı anne-babaların üzerinde durdukları "tembellik" ve "yaramazlık" konuları üzerinde durulmuştur.

Çocuğu etkilemesi açısından, aile dışındaki çevre geniş biçimde ele alınarak "Oyun", "Arkadaş İlişkileri", "Okul Öncesi Eğitim", "Kolejlere Hazırlık Döneminde Rastlanan Ruhsal ve Eğitimsel Sorunlar" konularının yanında, "Okul Başarısızlığı" tüm yönleriyle ele alınmış, bu konuda ana-babalara, öğretmenlere ve okula düşen görevler üzerinde durulmuştur.

Yavuzer'in Ana-Baba ve Çocuk adlı kitabında, yukarıda sayılan bölümler dışında, "Aile İçinde Çocuk", "İlk Temel Alışkanlıklar", "Kardeş İlişkileri ve Kıskançlık", "Çocuğu Yönlendirmede Ailenin Rolü", "Çocuğun Cinsel Eğitimi" gibi ilgi çekici bölümler de yer almaktadır.

"Çocuğun Merakları ve Diğer konular" bölümünde, "Çocukta Allah Tasavvuru", "Ölüm" ve "Harçlık Verme" konuları da bilimsel bir biçimde incelenmiştir.

Kitabın son bölümünde, genel olarak gençlik dönemi, özellikleri ve sorunları üzerinde durulmuştur.

Yavuzer, H. Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitabevi yay., İstanbul, 1986.

DEĞERLİ İLKOKUL ÖĞRETMENLERİ SEVGİLİ ÖĞRENCİLER...

9. HİZMET YILIMIZDA,
SİZLERE, HER SAYFASI 4 RENKLİ,
PİRİL PİRİL BİR ÜNİTE DERGİSİ

YEPYENİ BİR

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SUNUYORUZ.

4

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

2

YENİ DERS YILIMIZ

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

5

YURDUMUZ VE KOMŞULARIMIZ

1

1

OKUL HAYATIMIZ

1

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

3

ÇEVREMİZİ TANIYALIM

1

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE'DE
ÇAĞDAŞ ÇOCUKLAR İÇİN
ÇAĞDAŞ BİR DERGİ VAR

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ